

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

НАЦИОНАЛЕН МУЗЕЙ „ЗЕМЯТА И ХОРАТА”

ГОДИШЕН ОТЧЕТ

за 2024 г.

София, 2025

1. УВОД

С пълно основание може да се каже, че и 2024 беше една изключително успешна за музея година.

Успешна беше по отношение на спечелени проекти, сред които се откроява „Адаптирана видеобеседа с жестов превод“ по конкурс „Изграждане на достъпна архитектурна среда на културни, исторически, спортни обекти за хора с увреждания“ на Агенцията за хората с увреждания. НМ „Земята и хората“ се стреми да бъде максимално достъпен за хора със специфични потребности и/или различни форми на затруднения. В предишни години е поставен асансьор за достъп до втори етаж на хора с двигателни затруднения и са поставени брайлови надписи на част от експонатите. С адаптирането на общата си екскурзоводска беседа на жестов език, Музеят продължава да следва тази политика, възползвайки се от възможностите, които технологиите предоставят. Доколкото ни е известно, той е засега единственият музей в България, който предлага беседа с жестов превод.

Успешна беше по брой на постъпили чрез дарения и чрез собствен сбор минерални образци, някои от които изключително редки, включително нов за света минерален вид.

Успешна беше научно-изследователската дейност с публикуване на нов за България минерален вид и за първа в света находка на природен арсенов бронз със сигурни индикации за използването му в праисторически артефакти.

Успешна беше в привличането на повече посетители чрез нови интересни временни изложби. Сред тях бяха: „Зелената приказка на камъка“, „В чудния свят на конкрециите“ и „Нови постъпления‘24“.

Успешна беше образователната мисия на музея с безплатната Школа по минералогия и геология, със занимателните ваканционни игри, с участието в образователни занимания извън музея, с многобройните беседи и видеопроекции.

Успешна беше годината и по отношение на ръста на собствените приходи, което позволи: да се закупят минерални образци в висока музейна ценност; да се изработи и постави художествено пано в залата за временни експозиции „Нови постъпления“; да се закупи необходима за фондната работа апаратура – 3 броя биноклярни микроскопи на фирма „Цайс“ и хидравлична преса за обработка на минерални образци; да се закупи допълнителна компютърна техника; да се наеме два пъти външна фирма за почистване на всички витрини в експозициите. Благодарение на добрите собствени приходи служителите получаваха допълнително възнаграждение на всяко тримесечие.

*Киоск-станциите на първи и втори етаж
с адаптирана музейна видеобеседа с жестов превод*

Директор: Светлана Енчева

2. ЗА МУЗЕЯ НАКРАТКО

2.1. Фондове и експозиции

Националният музей „Земята и хората“ е музей на минералното царство с общ фонд от 34 227 музейни единици, систематизирани в следните седем раздела:

- * „Гигантски кристали“ – една от двете големи колекции в света;
- * „Минерали на Земята“ – най-богатата систематична колекция в Югоизточна Европа, включваща към момента над 7800 образца от 1662 минерални вида и 212 разновидности;
- * „Минерални ресурси на Земята“ – различни генетични и промишлени типове минерални суровини от над 710 находища в 107 страни в света;
- * „Минерални ресурси на България“ – съхраняват се почти 3500 броя минерални образца в основен фонд от над 100 минерални находища и минерални проявления;
- * „Минерални ресурси на България“ – съхраняват се над 3400 образца от над 100 минерални находища и минерали проявления;
- * „Материали“ – общо над 2600 образца разпределени в 20 теми и 1811 фондови номера;
- * Колекция „Скъпоценни и декоративни камъни“ – състои се от близо 3000 образца, като са включени почти всички минерали, имащи свойства на скъпоценни камъни.

Музеят притежава 1662 от установените в света 6100 (ноември 2024 г.) минерални вида.

- движими културни ценности в основен фонд – 21 683, в научно-спомогателен фонд – 9457 и в обменен фонд – 3 087

- движими културни ценности в постоянните експозиции – 4 374

Регистрирани са 1129 дарители на минерали, като за 2024 г. те са 51.

Обогатяването на фондовете на музея се осъществява чрез експедиционна и дарителска дейност, извършване на откупки и обмен. През 2024 г. във фондовете на НМЗХ са постъпили 543 образци, от които 124 са заведени в основен фонд и 419 в научно-спомогателен фонд.

От 1990 г. до 2024 г. музеят е организирал 61 гостуващи изложби от минерални образци в 46 града (от които 2 в чужбина) и 8 гостуващи постерни изложби „Поезията на камъка“. През 2024 г. имаше 5 гостуващи изложби.

Всички образци от основен, научно-спомогателен фонд и обменен фонд са заведени и в компютърната база данни, която съществува от 1996 година.

Към момента има направена фотодокументация на общо 20 350 минерални образци от основен фонд и фотодокументация на всички витрини в експозицията.

д-р Петко Петров

2.2. Научни-изследвания

В музея са оборудвани четири лаборатории: гемоложка, рентгенографска, микроскопска и шлифовъчна. Функционират научен архив, библиотека, фото- и видеоархив. През 2024 г. са публикувани 6 научни и 12 научно-популярни статии.

Лариса Нешева

2.3. Образователни прояви

През 2024 г. бяха реализирани образователни програми на 25 различни теми: Школата по геология и минералогия (18 занимания по темите от учебната програма); Ваканционните игри и играта „Треска за злато“ (общо 8 игри с образователна част); Демонстрация (1 брой). Образователните занимания бяха общо 33 с 698 участника.

Състояха се 23 прожекции на научнопопулярни филми с общо 520 зрители и 17 представления на учебни презентации за общо 80 участника в Школата. Общо зрителите на филми и презентации през годината бяха 600.

Ивайло Данов

2.4. Културни изяви

През 2024 г. в НМ „Земята и хората“ са осъществени общо 93 събития с различен характер – изложби (24 бр.), концерти (30 бр.), юбилейни чествания (5 бр.), конкурси (2 бр.),

представяния на книги (2 бр.), конференции (2 бр.), театрални представления (2 бр.), филмови прожекции (1 бр.) и др.

д-р Радка Златева

2.5. Посещаемост

През 2024 година общо 36738 души са посетили музея.

Милена Христова

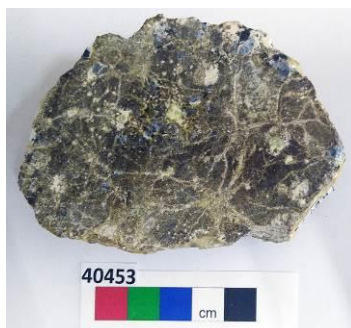
3. ФОНДОВА ДЕЙНОСТ

3.1. Раздел „Минерали на Земята“

Раздел „Минерали на Земята“ съдържа над 7092 минерални образца от цял свят и над 505 бр. в научно-спомогателен фонд. Организиран е тематично в две части: „Систематична колекция минерали“ и „Минерално разнообразие на Земята“.

Благодарение на традиционните и нови дарители на музея, през 2024 г. са постъпили 23 нови минерални образца. Систематичната колекция се допълни с нови минерални видове: ротемит – типов образец от кариера „Халамиш“, Хатрурим басейн, пустиня Негев, Израел, нов авторски минерал, утвърден от ИМА 2024 г.; супер редките минерали: барингерит, шрайберзит, ранкинит, бенторит, пустиня Негев, Хатрурим басейн, Израел; джасмундит, фламит, браунмилерит, флуормайнит от Юдейска пустиня, Джабел Хармун, Палестина – дарение от проф. д-р Ирина Галускина и проф. д-р Евгени Галускин, преподаватели в Института „Науки за Земята“ на Силезийския университет.; новачекит – нов минерален вид за 2024 г. от мина Вилдерман, района на Мюзен, Германия, дарение от сем. Митеви. Минералното разнообразие на Земята се обогати с: ксенотим-(Y) от Монт Малоса, Малави; томсонит-Са и хабазит-(Na) от Исафьордур, СЗ Исландия; арфведсонит и церусит от Мароко; необичаен по цвят брусит от Пакистан и др.

Всички образци от фондохранилището на раздела са фотодокументирани.

*№40450 Ротемит; 40453 Син ранкинит; 40455 Бенторит, Пустиня Негев, Израел
Илиана Апостолова*

3.2. Раздел „Минерални ресурси на Земята“

Образците от минерални суровини на планетата Земя, съхранявани във фонда, са класифицирани в следните две групи: (1) Минерални суровини за получаване на химични елементи; (2) Минерални суровини – индустриални материали.

- всички образци са систематизирани в общо 71 теми, от които 35 – суровини за получаване на химични елементи и 36 теми – индустриални материали.

- във фонда се съхраняват общо 3399 броя минерални образци, от които 2922 бр. в основен фонд и 477 бр. в научно-спомогателен.

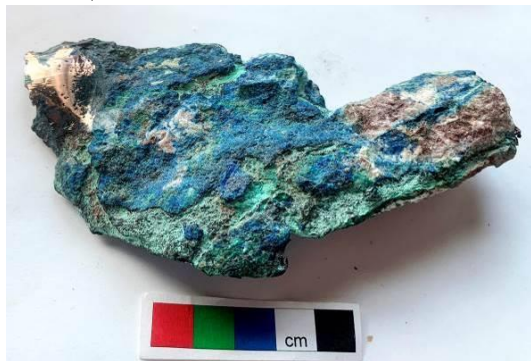
През 2024 г. постъпиха 36 бр. образци, дарени на музея от български геолози, работили по света за наши и чуждестранни минни компании. Най-представителните от тях бяха експонирани във витрина Е 172.

Десислава Рачева

3.3. Раздел „Минерали на България“

В раздела се съхраняват 4889 бр. минерални образци в основен фонд и 3796 бр. образци в научно-спомогателен фонд. Те са класифицирани на регионален принцип, съобразно структурно-металогенното райониране на страната. Това е най-пълната колекция от български минерали (328 вида).

През 2024 година са постъпили 57 бр. образци (37 дарения, 11 собствен сбор и 9 откупка) в основен фонд и 291 бр. в научно-спомогателен фонд. За поредна година музеят получи от своите фейсбук приятели дарения от ахати, ясписи, силицизирани корали и дървета от различни точки на България. Голямо дарение направи отново Пьотр Шпаковски – 45 бр. полирани минерални образци от България и „кондор ахат“ от Аржентина. Димитър Стоянов дари аналцим от Златолист, санидин – срастъци от Коприва и самородна мед от Въртен камък, а Росица и Румен Иванови – прозрачен наситено лилав дамсонит от Джанка за новосъздадената експозиция „Уникални минерални находки от България“. Димитър Горанко и Георги Каралов дариха значителен по размери агрегат от илменит, прослоен с титанит – нова находка от „Турмалиновата дупка“, Влада; Д. Горанко и Петър Цанов дариха нови находки на кристали черен турмалин от нова точка в района на Влада, Момчил Казанджиев – монокристал албит от „Турмалиновата дупка“. Валентин Савов дари флуорит от р-к „Андроу“, Георги Бозуков – зелен феродоломит с иглест милерит от р-к „Девети септември“, Иван Пожаревски – син халцедон от с. Постник и др. С висока стойност са находките на Петко Петров и Росен Драганов – добре оформени кристали рубин с качества на скъпоценни камъни от с. Мишевско.

Самородна мед с малахит и азурит, „Въртен камък“, дарение от Димитър Стоянов

Аналцим с. Златолист, дарение от Димитър Стоянов

Илменит с титанит, „Турмалинова дупка“, Влада, дарение от Д. Горанко и Г. Каралов

Халцедон, с. Постник, дарение от Иван Пожаревски

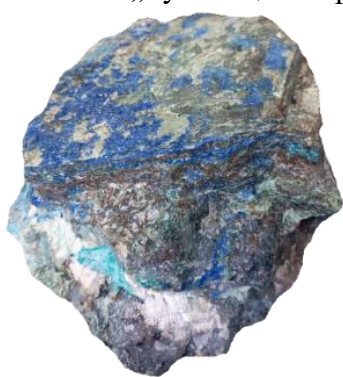
Лариса Нешева

3.4. Раздел „Минерални ресурси на България“

В основен фонд на раздела се съхраняват 3 499 броя образци и 1135 броя в научно-спомогателния фонд към него. Образците са от над 100 обекта: метални, неметални и

енергийни минерални суровини от действащи, проучени, отработени и потенциални находища и рудопроявления на България. Също и изделия, получени от успешно приложени технологии за преработка на промишлени отпадъци.

През 2024 година постъпиха 16 образца в основния и 93 в научно-спомогателния фонд на раздела: мергел за производството на цимент от кариера „Златна Панега“ – дарение от доц. Александър Николов; топилка в лабораторни пещи на албитова суровина от кариера „Канарата“ за окачествяване температурата на топене за влагането ѝ в керамики – дарение от Снежан Люцканов, геолог в кариерата; колекция от петролни суровини от шест находища в България – дарение от доц. д-р Никола Ботушаров от СУ „Св. Климент Охридски“; образец с вторични медни минерали от нах. „Голямата река“, Устрем – дарение от Николай Господинов; друза с халкопирит и вторични медни минерали от нах. „Звездел“, Момчилград – дарение от Стела Тодорова; образци от медно-златни руди – сбор от уредници на музея от шест работни блока в нах. „Челопеч“; образци – дарение от Борислав Борисов и собствен сбор от златорудното находище „Милин камък“, Брезник; образци от метасоматично орудяване в нах. „Бучовица“ на рудник „Крушев дол“.

9332 нсф Малахит, азурит, хризокола и барит, нах. „Голямата река“, Устрем

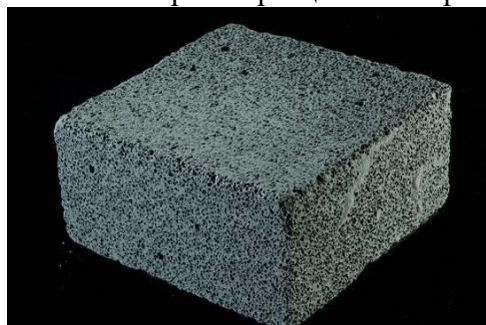

9384 нсф Сфалерит и галенит метасоматично орудяване, рудник „Крушев дол“, нах. „Бучовица“, бл. 6, гал. 6, хор. 550, кота 516

Светла Старирадева

3.5. Раздел „Материали“

Раздел „Материали“ отличава музея от другите сродни музеи по света. Той показва прогреса в технологиите за производство на нови материали от минерални суровини. Разделът обхваща материали от най-различно естество: метали и сплави; строителни, стъклени и керамични материали; огнеупори; изделия от лят базалт (ситали); материали за микроелектрониката; продукти на нанотехнологиите и др. Предизвикателство за материаловедите е откриването на полезни свойства в отпадните минерални продукти – шлаки, пепели от ТЕЦ, фосфогипс и превръщането им в изделия. Във фонда и експозицията се съхраняват 2625 броя образци с 1806 фондови номера от различни материали.

9459 Пенобетон от пепели от ТЕЦ
Гено Цонков

2587 Корундов тигел

3.6. Колекция „Скъпоценни и декоративни камъни“

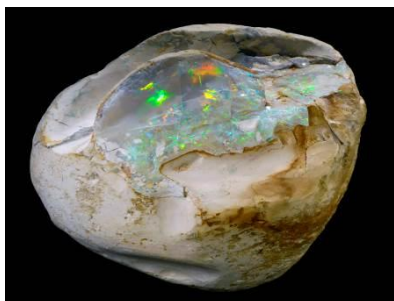
Колекцията се формира от постъпилите във фондовете на музея природни минерали и синтетични материали с качества на ювелирна суровина. Част от образците са шлифовани и полирани. Колекцията съдържа около 3000 образца в естествен и обработен вид. През 2024 година в музея са постъпили като дарения и откупка 8 бр. образци. Интерес представляват:

Рубини от Приполярн Урал, нах. „Рай-Из“, Русия, дарение от Светослав Петрусенко

Водно бистри топази, платото Джос, Нигерия

Благороден опал, област Лайтнинг Ридж, Австралия, дарение от Бойчо Димитров

Смарагд от нах. „Музо“, Колумбия

Илиана Апостолова

3.7. Научни колекции

В НМ „Земята и хората“ се съхраняват научни колекции на изявени български учени, резултат от тяхната дългогодишна изследователска дейност. В резултат на активната дарителска дейност на световноизвестните откриватели на нови минерални видове Игор Пеков и Никита Чуканов, в раздела са заведени колекции с техни авторски образци, в които за първи път са открити съответните минерали.

Образците от колекцията са дигитализирани.

През настоящата година постъпи 1 образец – зонално оцветен плосък монокристал аметист от Маджарово, дарение от Димитър Пасев за колекцията „Идеални и реални кристали“.

Лариса Нешева

3.8. Инвентаризация на фондовете на музея

Като част от основната музейна дейност бе извършването на ежегодната инвентаризация на фондовете на музея (съгласно чл. 93 (1), 2 от Наредбата за отчитане и опазване на движимите паметници на културата). В нея се включиха активно всички служители на отдел „Фондове и експозиции“.

През 2024 г. графикът за инвентаризациите включваше извършване на инвентаризация по репрезентативния метод на раздели и експозиции „Минерали на Земята“ с материално-отговорно лице Илиана Апостолова, „Минерални ресурси на Земята“ материално-отговорно лице Десислава Рачева, „Научни колекции“ материално-отговорно лице Лариса Нешева, „Минерали на България“ с материално-отговорно лице Лариса Нешева; „Минерални ресурси на България“ с материално-отговорно лице Светла Старирадева,

„Материали” с материално отговорно лице Гено Цонков, колекция „Скъпоценни камъни“ с материално отговорно лице Илиана Апостолова и Обменен фонд с материално отговорно лице Илиана Апостолова и колекция „Гигантски кристали” с материално-отговорно лице Илиана Апостолова.

Извърши се пълна инвентаризация на благородните метали и скъпоценните камъни по утвърдения актуализиран списък (чл. 93 (1), 3. от Наредбата за отчитане и опазване на движимите паметници на културата).

д-р Петко Петров

3.9. Идентификационна и фондова комисии

За 2024 година има 95 протокола от съвместно провеждане на идентификационна и фондова комисии, на които са докладвани общо 669 единици, от които 124 са насочени за основен фонд на музея и 419 към научноспомогателен фонд.

За насочените от фондова комисия към основен фонд образци се изготвят експертни оценки и фотодокументация.

Всички протоколи от фондовите комисии и идентификационните комисии са заведени в научния архив на музея.

д-р Петко Петров

3.10. Препарация и консервация на минерални образци

Препариране (почистване и оформяне) се извършва на всички образци, които постъпват в музея като собствен сбор. Образците, които постъпват като дарения, обмен или откупка, като правило са преминали през подобна обработка, но ако се нуждаят от такава, преминават преди постъпване пред идентификационна и фондова комисии.

В редки случаи се налага консервация на минерални образци, които с нещо са изключителни и трябва да бъдат запазени. Тя се извършва от уредниците на музея, които имат многогодишен опит в това отношение. На такава процедура се подлагат единствено образци, които са в процес на подготовка за докладване пред идентификационна и фондова комисия.

д-р Петко Петров

4. ОБОГАТЯВАНЕ НА ФОНДОВЕТЕ НА МУЗЕЯ

Обогатяването на фондовете на музея се осъществява чрез експедиционна и дарителска дейност, извършване на откупки и обмен. През 2024 г. във фондовете на НМЗХ са постъпили 543 образци, инвентирани по фондове както следва:

Раздел	1-во трим.	2-ро трим.	3-то трим.	4-то трим.	Общо
Материали	0	2	0	2	4
Минерали на България	19	31	0	7	57
Минерали на Земята	11	6	7	7	31
Минерални ресурси на България	0	14	0	2	16
Минерални ресурси на Земята	1	12	1	1	15
Научни колекции	0	1	0	0	1
Научно-спомогателен фонд	122	270	0	27	419
Обменен фонд	0	0	0	0	0

д-р Петко Петров

4.1. Собствени сборове

През 2024 година бяха проведени няколко командировки с цел сбор на минерални образци:

4.1.1. Командировка на 29.4.2024 г. до: Брезник, находище „Милин камък“, с участници: Петко Петров, Лариса Нешева, Светла Старирадева. Събрани са образци от

орудяването в наклонена галерия „Бърдото“ до основна рудна жила 1 хор. 760, изток и халцедони със зоолити от „Добра могила“.

4.1.2. Командировка на 16 и 17.04.2024 г. до: Мишевско и Търновци, с участници: Петко Петров и Росен Драганов. Събрани са образци от мрамор с малки кристалчета рубин.

Току-що намерено кристалче рубин от с Мишевско

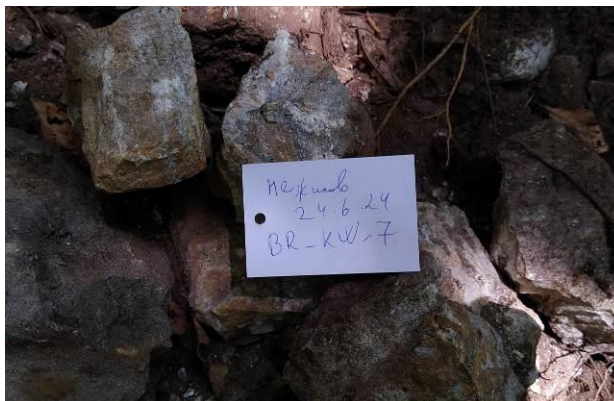
4.1.3. Командировка от 21.06.2024 до 27.06.2024 г. до РС Македония с участници: Петко Петров от НМЗХ, проф. Ирина Галускина и проф. Евгени Галускин от университета в Катовице, проф. Симеон Янчев от Скопие.

Проф. Ирина Галускина, проф. Евгени Галускин, проф. Симеон Янчев. На заден план долината на р. Бабуна и вр. Солунска глава

Проф. Галускин на разкритието с нежиловит

Образци за научни изследвания

Не е лесно да се премине през река Бабуна

Посетени са няколко места над с. Нежилово, откъдето са събрани образци от нежиловит и баритови метасоматити (с кумрит, пиомонтит, шпинели (ганит-франклинит) и други, сред които и пиомонтит-Pb). Нежиловитът и пиомонтит-Pb засега нямат други известни находища по света.

4.2. Обмен на минерали

През 2024 г. обмен на минерали не беше извършван. Поради много сложната и дълга процедура за обмен, предвидена в сегашното законодателство, всички колекционери се въздържат от извършването на обмен с НМ „Земята и хората“. В обменните фондове на другите български музеи към момента няма минерални образци, които биха били от интерес за фондовете на НМ „Земята и хората“.

В обменния фонд не са постъпили нови минерални образци
д-р Петко Петров

4.3. Откупки на минерали

През настоящата година бяха направени следните откупки:

- Полиран срез на концентрично-зонален ахат с глобуларен халцедон и калцит, с. Конево, Кърджали, България;
- Паралелно-ивичест оникс ахат – сардер, с. Поточарка, Крумовградско;
- „Йоден“ ахат, с. Поточарка, Крумовградско;
- Смарагд и пирит в калцитни жили от нах. „Музо“, Колумбия;
- Флуорит, променящ цвета си, мина Диана Мария, гр. Станхоуп, Великобритания;
- Брусит от Белуджистан, Пакистан;
- Турмалин от Владая;
- Друза от иглест жълто-зелен пироморфит, от Маджарово;
- Друза от иглест планински кристал с включения от хлорит и хематит от Крушев дол;
- Скелетен агрегат от дребнокристален кварц с включения и посипки от сферолити хлорит и калцит от р-к „Говедарника“, Лъки;
- Призматичен кварц с аметистово оцветяване в основата – плосък кристал от жила 4, Маджарово;
- Друза от зеленикав кварц от включения от хлорит, и папиршпат, Гюдюрска, хор. 100-150, бл.16, Златоград;
- Калцит, халкопирит и пирит, р-к "Дружба", Лъки;
- Дендритовидно самородно злато, р. Мъти вир, Ихтиман;
- Фасетиран гранат – цаворит от Танзания;
- Малахит от Демократича Република Конго;
- Содалит от Малави.

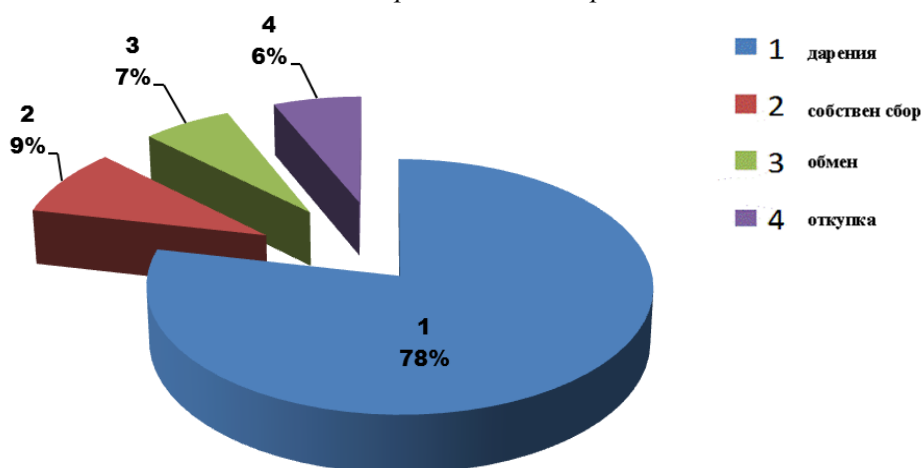
Образците са закупени за целенасочено формиране или допълване на вече съществуващи тематични колекции в НМ „Земята и хората“.

д-р Петко Петров

4.4. Дарения

Броят на дарителите от създаването на музея до сега е 1129, а за изтеклата 2024 година – 51. Значителен е броят на дарителите, които дарили веднъж, продължават да го правят и през годините. От 1986 г. до края на 2024 г. чрез дарения са постъпили 78% от експонатите в основен фонд.

Процентно разпределение на постъпилите образци в основен фонд до края на 2024 година според начина на придобиване

4.5. Дарители за 2024 г.

1.	Александър Амзин	27.	ИОНХ, БАН
2.	Александър Николов	28.	Калоян Берберов
3.	Бейхан Сабри	29.	Любен Лаков
4.	Бистра Писанчева	30.	Любомир Христов
5.	Бойчо Димитров	31.	Мариян Арабаджиев
6.	Борислав Борисов	32.	Маркус Войгт
7.	Боян Виденов	33.	Мехмед Шабан
8.	Валентин Савов	34.	Митеви минералс ЕООД
9.	Ванюша Иванов	35.	Митко Каменов
10.	Веско Чолаков	36.	Никола Ботушаров
11.	Владимир Асенов	37.	Николай Господинов
12.	Георги Георгиев	38.	Петър Цанов
13.	Георги Каралов	39.	Пьотр Шпаковски
14.	Дарин Митев	40.	Росен Драганов
15.	Деян Гусев	41.	Светлин Илиев
16.	Димитър Горанко	42.	Светослав Петрусенко
17.	Димитър Пасев	43.	Свобода Сиракова
18.	Димитър Стоянов	44.	Славчо Мънков
19.	Евгени Вулев	45.	Степа Тодорова
20.	Евгени Галускин	46.	Стефан Арабаджиев
21.	Евгения Тарасова	47.	Стоян Бояджиев
22.	Здравко Стефанов	48.	Фами Пехливан
23.	Злати Златев	49.	Христо Попхристов
24.	Иван Пожаревски	50.	Цветан Терзийски
25.	Ирина Галускина	51.	Цветелина Спиридонова
26.	Любомир Христов		

Музеят успешно сътрудничи с предприятията от минния бранш. Ежегодно посещаваме рудници в страната и допълваме съществуващите колекции в раздели „Минерални ресурси на България“ и „Минерали на България“ с нови минерални образци от участъци, които в момента се експлоатират.

През 2017 г. се роди спонтанно желание у някои любители-колекционери да подарят на музея свои образци. Това бяха приятели на музея от социалните мрежи, непознати за нас, с най-разнообразни професии. И това дарителство се превърна в традиция. Вече седем години във временната експозиция „Нови постъпления“ присъства отделна витрина с даренията на Фейсбук приятелите на музея.

Светла Старирадева

5. ДИГИТАЛИЗАЦИЯ

5.1. Цифровизация на образците от фондовете

Цифровизацията на образците от фондовете е на няколко нива.

От 1996 г. в музея работи компютърна инвентарна картотека, която обхваща образците от основен, обменен и научно-спомогателен фонд. Към 31.12.2024 година в инвентарната картотека са вписани всичките 21 683 инвентарни единици от основен фонд, 3087 от обменен фонд и 9 457 от научно спомогателен фонд.

Работи се и по фотодокументацията на образците от основен фонд. Към момента има направена фотодокументация на общо 20 350 минерални образци от основен фонд. Дигитализацията на културните ценности е извършвана основно с цифрово фотографиране на експонати от основен фонд. Фотодокументацията на всички новопостъпили образци в основния фонд на музея е част от текущата фондова работа.

До момента е направена фотодокументация на всички витрини в експозицията, като след всяко разместване се прави нова фотодокументация на съответната витрина. За всяка от витрините се поддържа компютърен архив, в който може да се проследи промяната в съответните витрини през годините. В електронен вид се съхранява систематизиран архив на всички снимки, подредени по витрини и по дата на фотодокументиране. Архивът се прехвърля и на хартиен носител, в отделна папка за всяка витрина.

д-р Петко Петров

5.2. Постоянни експозиции

Чрез виртуалната разходка с интерактивни тагове за интернет сайта и FB профила на НМ „Земята и хората“, изготвена по проект, финансиран от Национален фонд „Култура“, всички 126 витрини от постоянната експозиция, 12-те сектора с гигантски кристали, пространствата с временни експозиции, интерактивния и геоложкия кът са на разположение на публиката.

Светла Старирадева

6. ЕКСПОЗИЦИОННА ДЕЙНОСТ

6.1. Постоянни експозиции

6.1.1. Гигантски кристали

Най-атрактивната експозиция в музея, „Гигантски кристали“, продължава да е любимо място на любопитни ученици и възрастни, които искат да се запознаят с необятния свят на минералите, но и искат да узнаят повече за условията на образуване на гигантските кристали, как са били открити, как са се озовали в музея. Посещенията и беседите в Музея често завършват със снимки за спомен именно с гигантските кристали на кварца, а любознателни деца са техните най-големи почитатели.

Емоционален финал с ученици след беседа из музея

Десислава Рачева

6.1.2. Минерали на Земята

Експозицията към раздел „Минерали на Земята” дава представа за разнообразното минерално царство на планетата ни. Някои от минералните видове са често срещани в природата, а други са изключителна рядкост – единични находки в цял свят. Експонирани са образци, съперничаещи по качество с образци от световните музеи. Систематизирани са по химико-структурен признак и са поместени в 22 витрини. В тях присъстват малка част от съхраняваните във фондохранилището на раздела образци. Експозицията ежегодно се обогатява с нови, по-представителни за минералния вид образци или допълващи тематичния обхват на систематичната колекция.

Илиана Апостолова

6.1.3. Минерални ресурси на Земята

В класифициран ред е показано съществуващото на нашата планета Земя богатство от минерални ресурси, което човечеството използва от древността до наши дни и ще използва и в бъдеще. Експозицията показва значимостта на миннодобивната промишленост за напредъка на обществото.

През 2024 г. част от витрините и образците бяха основно почистени, а етикетите – подновени.

Десислава Рачева

6.1.4. Минерали на България

Експозицията на раздела показва части от минералното разнообразие на България, които представляват миниатюрни природни модели, обречени на унищожение или вече унищожени от естествените геоложки процеси, от миннодобивната дейност или от неразумно отношение на човека към природата. В експозицията са показани най-привлекателните и редки минерални образци, които имат качества на природно изкуство.

В края на 2023 г. музеят спечели финансиране от Министерство на Културата по проект за разширяване постоянната експозиция с 6 витрини на тема „Уникални минерални находки от България“. От началото на 2024 г. започна реализация на проекта като 8 витрини от колекцията „Минерали от Маданския руден район“ бяха преместени и преаранжирани от западната в източната част на експозицията. Бяха поставени и аранжирани новите 6 витрини с уникални минерални находки, както и 5 постера с информационни материали и QR кодове върху витрините с допълнителна информация.

Експозиция „Уникални минерални находки от България“

Бяха подновени информационните материали в 9 витрини Е 250 – Е 259 на постоянната експозиция с постери на български и английски език.

Експозиция на раздел „Минерали на България“

Лариса Нешева

6.1.5. Минерални ресурси на България

Постоянната експозицията на раздела показва минералните богатства на страната. Минералните суровини се оценяват като ограничена, невъзстановима и неповторима природна даденост, понякога – без алтернатива. Перспективите при усвояването им изискват разкриване на нови свойства и области на приложение, оригинални и разумни екологични технологии на преработка в съзвучие с идеите за кръгова икономика. Представени са основните действащи, отработени и потенциални находища, които ще се разработват в бъдеще. В двадесет витрини са експонирани 421 броя образци от основен фонд и 22 от научно-спомогателния на раздел „Минерални ресурси на България“. Групирани са съобразно полезния компонент в тях.

Всички образци от основен фонд в експозицията са фотодокументирани. През годината беше добавен образец от района на праисторическите медни рудници (халколит, V хил. пр. н. е.) в м. „Мечи кладенец“ („Ай Бунар“) във витрина Е 233 „Находища на мед“.

Е 221 „Умни и безотпадни технологии“

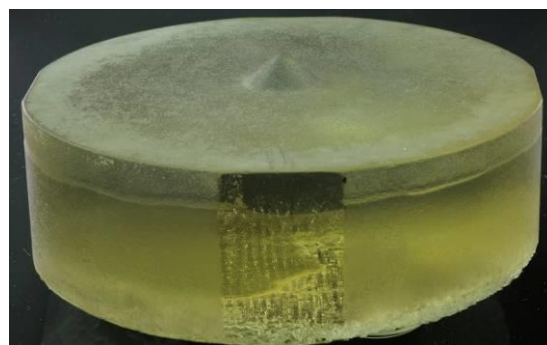
Светла Старирадева

6.1.6. Материали

Сред богатата колекция от монокристали могат да се видят уникални експонати от калиево-гадолиниев ванадат за твърдотелни лазери и оптични кристали от флуорит, разработени в лабораториите на Българската академия на науките.

15784 Калиево-гадолиниев волфрамат

15138 Монокристал флуорит

Гено Цонков

6.1.7. Скъпоценни и декоративни камъни

Експозиция „Скъпоценни и декоративни камъни“ заема част от втория етаж на музея и се разполага в 12 големи и 16 малки витрини. В тях са експонирани природни и обработени скъпоценни и декоративни камъни, изделия от тях и екзотични скъпоценни камъни. Сред колекцията заслужават внимание добре познатите като имена традиционни камъни – диамант, сапфир, топаз, аквамарин, смарагд и др., редките – танзанит, скаполит и екзотичните и непознати за широката публика евклаз, данбурит, тектит и др.

Експозиция „Скъпоценни и декоративни камъни“

Илиана Апостолова

6.2. Временни експозиции

6.2.1. Експозиция „Нови постъпления 2023“

Всяка година на 19 юни, когато музеят чества Деня на дарителя, се открива временна изложба. В пет витрини, разположени на първия етаж в западното крило, всеки раздел представя новите постъпления от дарения и теренни сборове през изминалия сезон.

6.2.1.1. Нови постъпления в раздел „Минерали на Земята“

Във витрина Е 172 са представени някои от новите минерални видове за сезон 2023-2024 г.: карбонатцианотрихит от стара мина за добив на кобалт „Софи“, ЮЗ Зиген, Германия и тосканит от кариера „Монтенеро“, калдера Лѳтера, района на Лацио, Италия. И още: образци с нозеан, канкринит, селаит от вулканския район Айфел, Германия; флуорит, притежаващ свойството да променя цвета си („флуоресценция на дневна светлина“) от Великобритания; копал от остров Суматра, Индонезия; брусит от района на гр. Кила Сайфула, СЗ провинция Белуджистан; апофилит от Индия; рубин от Полярен Урал, Русия и топази от Нигерия. Новопостъпилият смарагд от нах. „Музо“, Колумбия е експониран във временната изложба „Зелената приказка на камъка“.

*Апофилит, нах. „Пашан“, плато Пуна, Индия,
дарение Венцислав Панев*

*Флуорит, мина „Диана Мария“,
гр. Станхоуп, Великобритания, дарение
Цветелина Спиридонова*

*Магнезиохейстингит и селаит от Айфел, Германия,
дарение от Маркус Войгт*

Някои от новите постъпления в Е 172

Светла Старирадева

6.2.1.2. Нови постъпления в раздел „Минерали на България“

Е 170 – Експонирани са част от минералните образци, постъпили през годината като дарение от Фейсбук приятели на музея – ахати и ясписи от Източни Родопи с разнообразен колорит и рисунък.

Е 170 – „Минерали от България“, дарени от Фейсбук приятели на музея

Е 169 – Експонирани са най-впечатляващите образци, постъпили през годината: значителен по размери агрегат от илменит, прослоен с титанит – нова находка от „Турмалиновата дупка“, Владая, дарение от Димитър Горанко и Георги Каралов; нови находки на кристали черен турмалин от нова точка в района на Владая, дарение от Д. Горанко и Петър Цанов, монокристал албит от „Турмалиновата дупка“, дарение от Момчил Казанджиев, флуорит от р-к „Андрю“, дарение от Валентин Савов, зелен феродоломит с иглест милерит от р-к „Девети септември“, дарение от Георги Бозуков, син халцедон от с. Постник, дарение от Иван Пожаревски, добре оформени кристали рубин с качества на скъпоценни камъни от с. Мишевско, сбор на Петко Петров и Росен Драганов и др. В още една, трета витрина, бяха експонирани новите дарения на Пьотр Шпаковски.

Е 169 „Минерали на България”

Лариса Нешева

6.2.1.3. Нови постъпления в раздел „Минерални ресурси на България“

Във витрина Е 168, представяща новите постъпления в раздела, са показани образци от злато-рудни находища „Челопеч“ и „Милин камък“, талк от района на нах. „Устрем“, мергел от кариера „Златна Панега“, вермикулит от кариера „Хлябово“.

24713 Орудяване от пирит, халкопирит, медни сулфосоли и барит, рудник „Челопеч“, блок 19 W, хор. 320, камера 1В, (участък Централен)

24711 Злато-съдържащо орудяване от енаргит, тенантит, лузонит-фаматинитовата сер. минерали, пирит, халкопирит, рудник „Челопеч“, блок 146, хор. 110, камера 1А

24703 Контакт на рудна жила с карбонатно-полиметално орудяване и кварцова зона, нах. „Милин камък“, основна рудна жила 1, хор. 760-изток, 330 м

Част от новите постъпления в Е 168

Светла Старирадева

6.2.1.4. Нови постъпления в раздел „Материали“

Във витрина Е 168 са експонирани: жълти павета – прототипи на оригиналните жълти павета от Австро-Унгария, разработка на ИМСТЦХА – БАН (Институт по металознание, съоръжения и технологии с център по хидро- и аеродинамика „Акад. А. Балевски“), както и два кремъчен ножа от палеолитно (среден палеолит 50-45 хил.г.пр.н.е.) кремъчно находище с. Муселиево, Никопол.

Жълти павеа по българска технология

Палеолитен кремъчен нож

Гено Цонков

6.2.1.5. Нови постъпления в раздел „Минерални ресурси на Земята“

В раздел „Минерални ресурси на Земята“ постъпиха образци, дарени на музея от български геолози, работили по света за наши и чуждестранни минни компании. Образците са от световно известни находища в цял свят: рудни образци от исторически значими в миналото находища в Европа – цинабаритова руда от геопарк „Рудник Идрия“, Словения, дарение от доц. д-р Евгения Тарасова; манганова руда (тодорокит) от Арлесберг, Тюрингия – древен район за добив на манган в Германия, дарение от Маркус Войгт. Постъпиха също образци, дарени от Боян Виденов: златосъдържаща руда от находище близо до гр. Амбилобе, Сев. Мадагаскар; златосъдържаща руда от находище близо до гр. Кадома, Зимбабве; хематит, ивичеста желязна руда, хромова руда и дайкова скала от находища близо до гр. Шуругви, Зимбабве, в района на Великата дайка, едни от най-старите скали на Земята (ок. 3,5 млрд. г.).

Рудни образци от знакови находища за мед, злато, хром, желязо, олово, цинк, флуорит в Албания, Косово, РС Македония, Черна гора, Алжир и Монголия получихме като дарение от доц. Славчо Мънков.

Витрина Е 172 – част от новите постъпления

Десислава Рачева

6.3. Временни изложби

6.3.1. Временна изложба „Зелена приказка за камъка“

Откриването ѝ беше на 12-ти април. В шест витрини на втория етаж на музея са експонирани някои от най-великолепните минерали. Групирани са в зависимост от химичния елемент – хромофор, който се съдържа в тях и е носител на зеления им цвят: мед, желязо, хром, ванадий, титан, никел, кобалт, други хромофори.

Присъстват смарагди от: Колумбия, Бразилия, Мозамбик, Русия и легендарните мини на египетската царица Клеопатра. Медни арсенати, сулфати и фосфати с различни нюанси на зеления цвят от древните рудници за сребро и олово в района на гр. Лаврион, Гърция.

Малахит от Централно-африканския меден пояс и Русия; нефрит от Русия; демантоид – най-редкият и ценен гранат от полуостров Камчатка; султанит (разновидност на диаспора) от провинция Мугла, високо в Анадолските планини на централна Турция; турмалини от Бразилия и Афганистан; атакамит от чилийската пустия. И още много други минерали, образувани през различни геоложки епохи, при различни условия, обединени от зеления си цвят.

Всичките 200 образца са от фонда на музея, някои от тях се показват за първи път.

Светла Старирадева

6.2.2.2. Временна експозиция „Ахати и силицизирани корали от България“

В 7 витрини са експонирани ахати от Шумен и Родопите и силицизирани корали, постъпили главно като дарение в музея през последните години.

Лариса Нешева

6.2.2.3. Временна изложба „В чудния свят на конкрециите – колекция на Ванюша Иванов“

Експонирани са образци от колекцията на дългогодишния любител на минерали Ванюша Иванов, който ги открива преди няколко години. Изследвани са и са научно описани от доц. д-р Любомир Методиев и Александър Иванов от Геологическия институт, БАН.

В България са известни находища на конкреции от всички краища на страната. Много често минералите в конкрециите са подредени в прекрасни природни картини, скрити зад привидно еднообразна външна обвивка. Експозицията представя полирани срезове от сулфидно-карбонатни (сидеритови, калцитни и пиритни) конкреции от палеозойски и юрски скали от района на гр. Своге, Западна Стара планина.

Временна изложба „В чудния свят на конкрециите“

Лариса Нешева

6.2.2.4. Продължава временна експозиция „Умни минерали за умни телефони“

Експозиция „Умни минерали за умни телефони“, открита през 2022 г., продължава да става все по-актуална, да запознава посетителите със значението на добива на минерални суровини, техните критични изчерпаеми количества и връзката им с модерния свят на технологии, в който живеем. В изложбата са представени минералните суровини, от които се извличат металите за направата на смартфоните.

Беседи по заявка специално за изложба „Умни минерали за умни телефони“

Десислава Рачева

6.2.3. Гостуващи изложби

6.2.3.2. Гостуваща изложба в Исторически музей, гр. **Ивайловград** с подкрепата на „Тинтява експлорейшън“ – от 2022 г.

6.2.3.3. „Поезията на камъка“ в Общински Исторически музей **Брезник** – 29.11.2023 г. - 29.02.2024 г.

6.2.3.4. „Умни минерали за умни телефони“ в Общински Исторически музей **Брезник** – 29.02.2023 г. - 29.04.2024 г.

6.2.3.5. „Поезията на камъка“ – постерна изложба в Исторически музей **Малко Търново** –22.04.2024 – 24.05.2024 г.

6.2.3.6. Други гостуващи изложби на НМ „Земята и хората”

Поради проявление голям интерес вече няколко години продължават изложби, в които са включени силно въздействащи минерални образци от музейните колекции на НМЗХ в:

- Етнографски музей „Дунавски риболов и лодкостроене” – Тутракан;
- „Гигантски кристали“ – фойе на „НВ Тауър“ на Минстрой холдинг, София.

На гости в ОИМ Брезник и в ИМ Ивайловград

Лариса Нешева

7. УЧЕБНО-ОБРАЗОВАТЕЛНА ДЕЙНОСТ

7.1. Образователни пространства

7.1.1. Образователен кът за деца

Образователният кът е обособено пространство в експозиционната зала с няколко модула. В него са създадени условия за 3- до 12-годишни деца, заедно със своите придружители, чрез игри да учат и да правят лични открития. Интересът към Къта не намалява дори тринайсет години след създаването му.

През изминалата година децата, посетили Къта, са общо 1759, от които 1599 със заплащане и 160 със свободен вход. Те са идвали основно със свои близки, по-рядко в групи от училища, детски градини, занимални, детски центрове. От откриването му Къта е посетен от общо 22 686 деца.

През 2024 г. в Детския кът по време на Есенното изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни се проведеха две Образователни игри „Треска за злато“ с общо 133 участника.

Образователна игра „Треска за злато“ в Детския кът

Ивайло Данов

7.1.2. Учебно интерактивно пространство в експозиционната зала

Интерактивният кът е зона за взаимодействие между музейната публика и лектори или водещи. Пространството е оборудвано за прожекции на филми или презентации с голям телевизионен екран. Има и условия за постерни или други изложби.

Филмова прожекция в Интерактивния кът

През 2024 г. в Интерактивния кът се проведеха следните образователни занимания:

3D разходка с очила за виртуална реалност в подземния рудник „Челопеч“ и виртуална снимка в него, осъществена от фирмата „Дънди Прешъс Металс Челопеч“ ЕАД с 65 участника по време на Есенното изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни.

Обучение по икебана за деца с 15 участника по време на Коледното изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни – общо 2 занимания.

Бяха направени общо 23 прожекции на научнопопулярни филми за 520 посетители, от които 471 ученика и 49 възрастни.

Ивайло Данов

7.1.3. Кабинет по геология

Към въздействието от експозиционната зала Музеят добавя потенциала на Кабинет по геология с голяма образователна колекция и с условия за опити и практически упражнения. Заниманията в Кабинета правят достъпни геоложките знания, запознават с разпространени минерали (над сто), десетки видове скали и основни групи вкаменелости.

Основните сбирки са представени в шест витрини: Минерали; Минерални ресурси; Магмени скали; Седиментни скали; Метаморфни скали и Вкаменелости.

През 2024 година бяха обработени общо 39 новопостъпили образца в Образователната колекция. През годината в Кабинета бяха представени общо 17 презентации на теми от Школата по геология и минералогия, посетени от общо 80 участника.

Занимание на Школата по геология и минералогия в Геоложкия кабинет
Ивайло Данов

7.1.4. Други

Участие в Софийския фестивал на науката в София Техпарк с темата: „Умни минерали и материали за телефони и слънчеви батерии“ – 260 посетители.

Участие в Софийския фестивал на науката в София Техпарк

Участие в Научна работилница: „Геология за млади изследователи – завладяващият свят на скалите, минералите и фосилите“ съвместно с Геологическия Институт при БАН в „Център за подкрепа на личностното развитие“ към „Общински детски комплекс“ гр. Велинград – 34 посетители

Ивайло Данов

7.2. Образователни програми

През 2024 г. бяха проведени общо 33 образователни занимания по 25 различни теми с общо 698 участника. Реализацията им е представена в хронологичен ред:

13 януари	Островни силикати. Циклосиликати и соросиликати	5 участника
	Школа по геология и минералогия	
20 януари	Островни силикати. Незосиликати	7 участника
	Школа по геология и минералогия	
27 януари	Оксиди и хидроксиди	4 участника
	Школа по геология и минералогия	
10 февруари	Карбонати	4 участника
	Школа по геология и минералогия	
17 февруари	Сулфиди и сулфосоли	5 участника
	Школа по геология и минералогия	
24 февруари	Сулфати	4 участника
	Школа по геология и минералогия	
9 март	Халогениди и борати	5 участника
	Школа по геология и минералогия	
16 март	Фосфати, арсенати и ванадати	3 участника
	Школа по геология и минералогия	
23 март	Волфрамати и молибдати. Хромати	2 участника
	Школа по геология и минералогия	
20 април	Геоложка екскурзия до Перник и Брезник	18 участника
	Школа по геология и минералогия	
19 октомври	Науката геология	2 участника
	Школа по геология и минералогия	
26 октомври	Форма, размери, физични свойства и строеж на Земята	3 участника
	Школа по геология и минералогия	
9 ноември	Възраст на Земята. Химичен състав на Земята	6 участника
	Школа по геология и минералогия	
16 ноември	История на Земята. Хадей и Архай	6 участника
	Школа по геология и минералогия	
23 ноември	История на Земята. Протерозой	5 участника

30 ноември	Школа по геология и минералогия История на Земята. Палеозой	8 участника
7 декември	Школа по геология и минералогия История на Земята. Мезозой	6 участника
14 декември	Школа по геология и минералогия История на Земята. Неозой	5 участника
22 март	Школа по геология и минералогия	
11 май	Демонстрации и опити по случай Световния ден на водата	10 посетители
12 май	Участие в Софийския фестивал на науката в София Техпарк с темата: „Умни минерали и материали за телефони и слънчеви батерии“	120 посетители
2 декември	Участие в Софийския фестивал на науката в София Техпарк с темата: „Умни минерали и материали за телефони и слънчеви батерии“	140 посетители
	Участие в Научна работилница: „Геология за млади изследователи – завладяващият свят на скалите, минералите и фосилите“ съвместно с Геологическия Институт при БАН в „Център за подкрепа на личностното развитие“ при „Общински детски комплекс“ гр. Велинград	34 деца
1 април	Пролетни ваканционни игри: „Минералословица“ – 22 СЕУ	14 деца
2 април	Пролетни ваканционни игри: „Минералословица“ – 115 ОУ	15 деца
2 април	Пролетни ваканционни игри: „Минералословица“ – „Експлораториум“	20 деца
4 юни	Летни ваканционни игри: „Минералословица“-общо 2 - „Детски център“	22 деца
11 юни	Летни ваканционни игри: „Минералословица“ – 96 Иновативно СУ	12 деца
12 октомври	3D разходка с очила за виртуална реалност в подземния рудник „Челопеч“ и виртуална снимка в него, осъществена от фирмата „Дънди Прешърс Металс Челопеч“ ЕАД с 65 участника по време на Есенното изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни	65 деца
12 октомври	Образователна игра „Треска за злато“ към Есенното изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни	67 деца
13 октомври	Образователна игра „Треска за злато“ към Есенното изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни	66 деца
7 декември	Занимания по икебана към Коледното изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни	8 деца
8 декември	Занимания по икебана към Коледното изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни	7 деца

Геоложка екскурзия до Перник и Брезник
Ивайло Данов

Ваканционни игри

7.3. Видеопроекции, компютърни презентации

През 2024 г. в НМЗХ се състояха 23 проекции на научнопопулярни филми с общо 520 зрители, от които 471 ученика и 49 възрастни и 17 представяния на учебни презентации за общо 80 участника в Школата по геология и минералогия. Общо зрителите на образователни филми и презентации през годината бяха 600.

Ивайло Данов

7.4. Музейна игра

Музейната игра „Намери и се снимай“ продължи да се радва на популярност сред публиките и да привлича интерес към музея и неговите експозиции. Всеки петък, на сайта и във Фейсбук страницата на музея, се публикува въпрос, свързан с експозициите на музея.

Условието е да се изпрати верен отговор и снимка в музея до витрина с образеца, свързан с въпроса. От участниците, изпратили верни отговори през седмицата, посредством томбола се определя печеливш, а наградата е минерален образец. Трябва да се отбележи, че през 2024 г. повечето участници даваха изключително изчерпателни отговори, които показват, че са търсили допълнителна информация по темата на зададените въпроси.

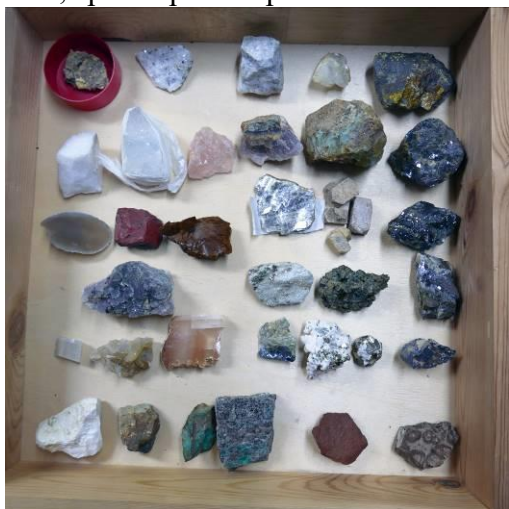
Елица Димитрова-Николова

8. УЧЕБНИ КОЛЕКЦИИ

Част от постъпващите образци, масов материал – сборове на служители от музея, се насочват за учебни цели в образователните програми, които провеждаме. По молба на други музеи, читалища, средни училища и висши учебни заведения, музеят предоставя учебни сбирки. Сбирките, предназначени за учебните заведения са насочени за подпомагане обучението по география, физика и неорганична химия. Те съдържат образци от основните минерали, полезни изкопаеми и скали. Основна мисия на НМ „Земята и хората“ е да подпомага образованието на българските ученици и студенти.

За историческите и археологически музеи се подбират естетични образци, които могат да се експонират. Задължително присъстват минерали от България, полезни при идентификацията на артефакти: кремъци с различна геоложка възраст, талк, кварц, халцедон, ясписи, минерали, използвани като природни пигменти: хематит, гьотит, графит, малахит, азурит, фелдшпати.

По тяхно желание, през 2024 г. музеят предостави две сбирки на: Природо-математическа гимназия „Атанас Радев“, гр. Ямбол и XI Основно училище „Николай Лилиев“, гр. Стара Загора.

Подготовка на учебна сбирка с около 50 образеца

Светла Старирадева

9. НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

През 2024 г. беше извършена диагностика на образци от фондовете или новопостъпили образци за насочване по фондовете, както и към разработките, свързани с участие в научни конференции.

9.1. Специализирана научна тематика.

9.1.1. „Цинкови сулфати“

Петко Петров, съвместно с колеги от Софийския университет, изследва цинкови сулфати от нах. „Лозен“, Любимец.

9.1.2. „Рубин от с. Мишевско“

Петко Петров, съвместно с колеги от МГУ, изследва находки на рубин от района на с. Мишевско, собствен сбор на Петко Петров и Росен Драганов.

9.2.3. „Скаполит от с. Мишевско“

Петко Петров, съвместно с Владислав Костов от ИКМ, БАН, работи по изследване на проби от скаполит от различни находища.

9.1.4. „Самородна мед от рудопроявление „Въртен камък“, СЗ България“

Денка Янакиева, Светлана Енчева и Лариса Нешева извършиха редица изследвания на минерални образци от самородна мед от рудопроявление „Въртен камък“. Установи се, че това е проявление на природен арсенов бронз, използван от хората, обитаващи близките праисторически селища. Резултатите бяха представени на Конференцията с международно участие „Геонауки“ 2024.

9.2. Лаборатории

Рентгенова лаборатория – извършени са 78 броя рентгеноструктурни изследвания на минерали за докладване на фондови комисии и по научни теми на специалисти от музея.

Лаборатория по оптична микроскопия - в електронната база има вписани 1289 дюншлифа.

Шлифова лаборатория – срязани и полирани за докладване пред фондова комисия са 78 бр. образци.

9.3. Научни публикации

1. „Природен арсенов бронз от медно рудопроявление „Въртен камък“, СЗ България“. **Денка Янакиева, Светлана Енчева, Христо Станчев, Петър Цветков, Стела Атанасова-Владиминова, Николай Господинов, Лариса Нешева**, Списание на Българското Геологическо Дружество, год. 85, кн. 2, 2024, 132-135.

2. „За съхранението на типовите образци на нови минерални видове, открити в България“. **Светлана Енчева, Чавдар Каров, Теодора Билярска, Камелия Маринова, Любомир Методиев**, Списание на Българското Геологическо Дружество, год. 85, кн. 3, 2024, с. 305-308.

3. „Първа находка на алперсит в България“. Росица Николова, Владислав Костов, Надя Петрова, **Петко Петров**. Списание на Българското Геологическо Дружество, год. 85, кн. 2, 2024, с. 100-103.

4. „Термохронологички данни за неозойската тектонска еволюция на североизточните части на Рило-Западнородопския батолит“. **Валентина Тачева, Елеонора Балканска, Калин Найденов, Стоян Георгиев, Анна Лазарова, Невен Георгиев**, Списание на Българското Геологическо Дружество, год. 85, кн. 3, 2024, с. 35-38.

5. „Дялани кремъчни артефакти от обект Майор Узуново – работен сезон 2024 г.“ Г. Ганецовски, В. Митева, **Р. Златева-Узунова**, в: Археологически открития и разкопки, НАИМ-БАН, София (под печат).

6. „Разкопки на раннонеолитен обект Майор Узуново – 2024 г.“, **Р. Златева-Узунова**, Археологически открития и разкопки, НАИМ-БАН, София (под печат).

Лариса Нешева

9.4. Научно-популярни публикации

9.4.1 **Светла Старирадева** „Коледно изложение на минерали, скъпоценни камъни и фосили“ - Публикуване на facebook-страницата и сайта на музея – 27.11.

9.4.2 **Светла Старирадева** „XXXII Софийско изложение на минерали, скъпоценни камъни и фосили“ – Публикуване на facebook-страницата и сайта на музея – 09.09.

9.4.3 **Св. Старирадева, Л. Нешева, П. Петров** „Желязо-баритното находище „Кремиковци“ – презентация, публикувана на facebook-страницата на музея по случай професионалния празник на българските миньори 18 август, 16.08.

9.4.4. **Светла Старирадева** Ден на Дарителя 19 юни - Публикуване на facebook-страницата и сайта на музея - 20.06.

9.4.5 **Светла Старирадева** „Временна изложба „Зелената приказка на камъка“ - Публикуване на facebook-страницата и сайта на музея - 18.04.

9.4.6 **Светла Старирадева** „Великденско изложение на минерали, скъпоценни камъни и фосили“ - Публикуване на facebook-страницата и сайта на музея - 21.03.

9.4.7. **Лариса Нешева** „Гипс от рудник „Трояново – 3“, Сп. „Минно дело“, 1-2/ 2024.

9.4.8. **Лариса Нешева** „Минерали от пегматитите на Ардински район“, Сп. „Минно дело“, 3-4, 2024

9.4.9 **Светла Старирадева** „Избрано от фондовете на НМ „Земята и хората: Зелената приказка на камъка“, Сп. Минно дело и геология, 5-6, 2024.

9.4.10. **Лариса Нешева** „Уникални минерални находки от България“, Сп. „Минно дело“, 7-8, 2024.

9.4.11 **Светла Старирадева** „19 юни 2024 г. – „Ден на Дарителя в Национален музей „Земята и хората“, Сп. Минно дело и геология, 7-8, 2024.

9.4.12 **Светла Старирадева, Лариса Нешева, Петко Петров** „Нова инициатива на Националния музей „Земята и хората“ по случай Деня на миньора „Желязо-баритното находище „Кремиковци“, Сп. Минно дело и геология, 9, 2024.

Лариса Нешева

9.5. Участие в научни форуми и конференции

9.5.1. Научна конференция с международно участие „Геонауки“ 2024.

9.5.2. VI Национална конференция „Общество, култура, образование“, Общински исторически музей, Брезник, участие с доклад-презентация „Традиция на дарителството в НМЗХ“ на Светла Старирадева и Лариса Нешева.

9.5.3. Пето издание на „Академия „Муза“, РИМ Враца, 18 - 19 октомври, участие на Петко Петров.

9.5.4. „Софийски фестивал на науката“ в София Тех парк; теми „Умни минерали за умни телефони“ и „Минералите – чудесата на природата“ – 11-12.05.2024 г., участие на Петко Петров, Десислава Рачева и Ивайло Данов.

Участие на НМ „Земята и хората“ в Софийски фестивал на науката

9.5.5. Научна конференция с международно участие „Музеите и културното наследство“ в РИМ, Шумен, участие с доклад - презентация „Музеят в Интернет пространството – форми на присъствие и възможности за представяне“ на Милена Христова и Благовеста Кирова.

Лариса Нешева

10. УЧАСТИЕ В КОНКУРСИ, ПРОЕКТИ И ПРОГРАМИ

През 2024 г. В НМ „Земята и хората“ бяха реализирани следните проекти:

Обезпечаване на експозицията с техническа възможност за излъчване на направлявана от посетителя адаптирана видеобеседа с жестов превод по конкурс „Изграждане на достъпна архитектурна среда на културни, исторически, спортни обекти за хора с увреждания“ на Агенция за хората с увреждания.

Общата екскурзоводска беседа на НМ „Земята и хората“ беше адаптирана във видеоформат, така че да може да се гледа самостоятелно от посетители със слухов дефицит на място в Музея.

Девет кратки видео клипа, всеки придружен с жестов превод, представят основните музейни експозиции, кратка история на създаването на Музея и мястото му в културния живот на София и страната днес.

Клиповете могат да бъдат гледани на два интерактивни киоска, закупени по Проекта. Разположени на първи и втори етаж в експозиционното пространство на Музея, киосковете ще бъдат използвани и за предоставяне на достъп на посетителите до други материали на Музея – кратки клипове, презентации, изображения, образователни текстове.

Адаптираната видеобеседа може да бъде гледана и в YouTube канала на НМ „Земята и хората“ на следния линк:

https://www.youtube.com/watch?v=FETrlSgLwDw&list=PL54pAvBFS_2NZUI1DfMcF-UttqM4teHqj&index=5

Проекти по сесии на Министерство на Културата

1. Разширяване на постоянна експозиция „Минерали на България“ с нова тема „Уникални минерални находки от България“. Сесия за целево финансиране на проекти в областта на движимото културно наследство, музеите и художествените галерии. Тема: Дейности по представяне на движимото културно наследство музеите и художествените галерии.

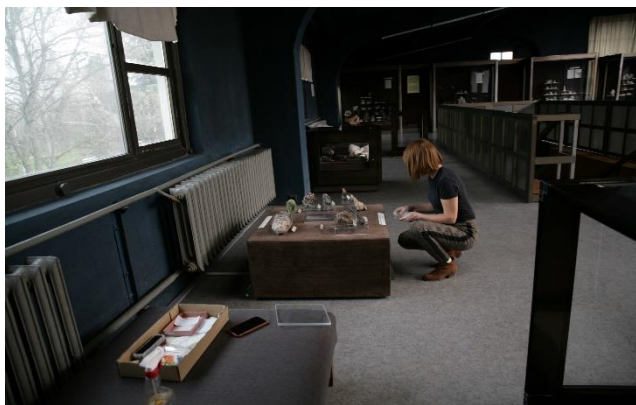
С финансирането по проекта бе разширена на една от постоянните експозиции на Музея с шест нови витрини. Представени са уникални минерални образци от фондовете ни, показващи фрагменти от най-впечатляващите природни богатства на България от вече изчерпани находища.

Експозицията ще е в помощ и на образователната дейност на преподаватели по природни науки, които редовно водят групи в музея, особено като се има предвид, че в учебните програми на средното ни образование липсват дисциплините геология и минералогия.

Целта ни е да продължим с обогатяването и обновяването на музейните експозиции, да привличаме на нови публики, да изграждаме екологосъобразно отношение към природата.

Линк към страницата с резултатите от сесията:

https://mc.government.bg/files/9862_Odobreni%2051223.pdf

2. Закупуване на оборудване и материали за фондохранилищата на НМ „Земята и хората“. Сесия за целево финансиране на проекти в областта на движимото културно наследство, музеите и художествените галерии. Тема: Дейности по опазване на движимото културно наследство в музеите и художествените галерии.

С реализацията на проекта бе постигнато подобряване на условията за съхранение на движимите културни ценности в музея в две направления – оборудване на фондохранилищата в музея с апаратура за проследяване на микроклиматичните условия в тях и закупуване на херметични контейнери с различни размери за съхранение на образци.

Във фондохранилищата и експозиционното пространство на Музея бяха монтирани климатични записвачи, които събират данни за температура и влажността в помещенията в едночасови интервали. Анализът на натрупаните данни ще позволи във фондохранилищата да се поддържат максимално добри условия за съхранение на образците.

Контейнерите осигуряват предпазване на съхраняваните в тях образци от външни влияния, наранявания и увреждане.

Линк към страницата с резултатите от сесията:

https://mc.government.bg/files/9862_Odobreni%2051223.pdf

Годишна сесия за финансиране на проекти за извършване на консервационно-реставрационни дейности по недвижими културни ценности за 2023 г. и 2024 г. Ремонт на покрив на НКЦ и авторски надзор.

Подаден е през октомври 2023 г. Резултати от класирането бяха публикувани в последните месеци на 2024. Проектът на НМ „Земята и хората“ беше одобрен, като реализацията на планираните по него дейности беше предвидена за 2025 г. Необходимото финансиране обаче не беше осигурено.

Проекти, спечелени през 2024 г., предвидени за реализация през 2025 г.

Проекти по сесии на Министерство на Културата

„Скритата красота на минералите – Допълване на постоянна експозиция „Минерали на Земята“ с нова витрина луминесциращи минерали.“ Сесия за целево финансиране на проекти в областта на движимото културно наследство, музеите и художествените галерии. Тема: Дейности по представяне на движимото културно наследство музеите и художествените галерии.

Основна цел на проекта е допълването на една от постоянните експозиции на НМ „Земята и хората“ с витрина със специализирано осветление, което да покаже по атрактивен начин малко познати за широката публика свойства на минералите и да обясни по достъпен начин същността на явлениято луминесценция. Внасянето на нов елемент в експозициите

на Музея ще затвърди позицията му на културна организация, която непрекъснато развива и обновява изложбените си пространства.

Линк към страницата с резултатите от сесията:

https://mc.government.bg/files/10710_Tema%203-%20finansirani.pdf

Проекти, финансирани от Национален фонд „Култура“, Програма „Културно наследство“.

„Кристали разказват истории. Създаване на дигитални двойници и образователни клипове за експонати от експозиция Гигантски кристали.“

Проектът предвижда създаване на седем образователни видео клипа за седем експоната от нашата най-атрактивна експозиция на Музея – „Гигантски кристали“, създадени на базата на така наречените „дигитални двойници“.

„Дигиталният двойник“ е точно копие на оригинален музеен експонат, създадено по специална технология. Резултатът е висококачествено видео, което показва 3D моделите и техните среди по впечатляващ и информативен начин. Финалните видео клипове ще бъдат придружени от образователни текстове на български език, които по достъпен и забавен начин разкриват не само основните характеристики на избраните експонати, но и разказват част от геоложката история на Земята.

Линк към страницата с резултатите от сесията: <https://ncf.bg/web/files/richeditor/results>

Проект на МОН

НМ „Земята и хората“ е партньор в спечелен проект на МОН „Национална научна програма „Критични и стратегически суровини за зелен преход и устойчиво развитие“; одобрена с Решение на Министерски съвет № 508/18.07.2024 г. Период за реализация - 17.09.2024 – 17.09.2029.

Благовеста Кирова

11. КУЛТУРНА ДЕЙНОСТ

11.1. Изложби

За 2024 г. са реализирани общо 24 изложби с различно съдържание и насоченост.

Четири са изложбите на НМ „Земята и хората“, гостуващи в други културни институции.

Постерните изложби в постоянната експозиция „Минерали на България“ продължават да запознават публиката с основоположниците на българската геология: проф. Георги Златарски, акад. Георги Бончев и братя Шкорпил. Изложбите „Умни минерали за умни телефони“ и „Ахати от България“ са сред търсените и предпочитани от публиката. От януари до април можеха да бъдат видени изложбите „Кехлибарът – изящната капсула на времето“ и „Каменната история на древни морета и гори“, които на свой ред бяха заменени от новите временни изложби „Зелената приказка на камъка“ и „В чудния свят на конкрециите“ – колекция на Ванюша Иванов“.

На 17 февруари Българската федерация по спелеология представи фотоизложбата „Пещерите и ние“, показваща най-доброто от зашеметяващото пещерно царство.

Втора фотоизложба, дело на Мила Михайлова и Мартин Янакиев от „Ривайвъл дизайн“ – „Любовта е навсякъде около нас“ бе показана от 12 до 23 февруари.

*Плакат за фотоизложба
„Любовта е навсякъде около нас“*

Фотоизложба „Пещерите и ние“

На 22 март бе експонирана постерна изложба за Световния ден на Водата.
Деня на Земята – 22 април също бе отбелязан с постерна изложба по темата, като акцентът бе поставен върху темата за замърсяването с пластмаса.

В Деня на дарителя на НМ „Земята и хората“ бе открита и изложбата „Нови постъпления 2024“.

В периода 29 ноември – 1 декември в експозиционната зала на НМЗХ гостуваха цветните композиции в модерен стил икебана на школа Согецу с изложбата „Приказки с цветя в музея“.

Плакат за изложба икебана „Приказки с цветя в музея“

За поредна година гостува постерната сесия на Научна конференция „Геонауки 2024“ (13 декември).

Изложба и награждаване на детски рисунки от Ателие „Приказен свят“ се състоя на 15 декември.

*Момент от изложба и награждаване на детски рисунки от
Ателие „Приказен свят“*

На 18 декември бе открита изложба „Изкуствен интелект и НЕТ генерацията, проект „Дигиталната ера и НЕТ“ на СО-Триадица.

д-р Радка Златева

11.2. Концерти

Културната програма на НМ „Земята и хората“ и през 2024 г. бе богата на концертни изяви – 30 бр.

Симфониета Видин осъществи осем концерта, всички – приети с аплодисменти от препълнена зала (6, 23 и 29 февруари, 27 май, 25 октомври, 1 и 21 ноември, 19 декември).

Концерт на консорт „Concerto antico“, по повод големия християнски празник Богоявление бе реализиран на 6 януари. Втори концерт на „Concerto antico“ се състоя на 26 март.

Благотворителен концерт на „Тайният оркестър“ се състоя на 16 февруари.

Голям благотворителен концерт на Софийски камерен хор „Васил Арнаудов“ с диригент проф. д-р Теодора Павлович и участието на Благовеста Ангелова бе организиран на 24 март.

Симфониета „София“, Ксавие Льоконт де ла Бретонери и Дарина Малеева вдигнаха на крака публиката в Деня на Земята – 22 април.

Плакати от концерти на Симфониета Видин

Музикална къща „Престо“ и Симфониета „Видин“ осъществиха концерт на 25 април.

В рамките на XXXII Международен конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“ бяха осъществени два концерта на журито (23 и 24 април) и гала концерт на лауреатите (26 април).

Концерт „Песни за любовта и светлината“ се състоя на 27 април.

Благотворителен концерт отбеляза и деня на Европа – 9 май.

Концерт „Органова музика в музея“ бе организиран на 18 май.

Малките музиканти от НЧ „Н.И. Денкоглу“ и децата от школата на Свилен Матеев представиха пред публика своите умения на 16 юни.

На 4 юли се състоя концерт RETRO PIANO с участието на зашеметяващата пианистка МИА.

Концерти класическа музика от XX Юбилеен фестивал „Изкуствата за Земята“ бяха проведени на 6 август, 21 септември, 23 октомври и 16 ноември.

Плакат от концерт Retro piano

Плакат от концерт на Янко Маринов и Софийски камерен хор „Васил Арнаудов“

На 11 септември концерт изнесоха и кuartет SOLEM.
Десетата годишнина на „Радио FM Брайл“ бе отбелязана с концерт на 28 ноември.
Годината завърши с благотворителен концерт на Янко Маринов и Софийски камерен хор „Васил Арнаудов“ на 14 декември.

д-р Радка Златева

11.3. Други изяви в музея

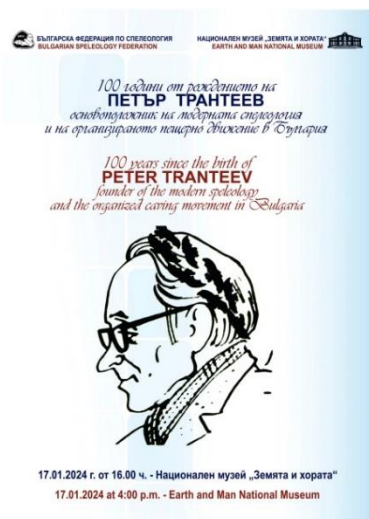
Моден салон „Абитуриенти“ показва най-доброто от модните тенденции в абитуриентското облекло през 2024 г.

Две театрални представления гостуваха в експозиционната зала на НМЗХ през годината – Театър „Вятър“ със „Замъкът“ по Ф. Кафка (11 февруари) и Форум театър „Ключът е в теб“ (30 ноември). Представлението „Ключът е в теб“ е създадено по личните истории на глухи младежи в партньорство с АРДУС - Асоциация на родителите на деца с увреден слух и фондация „Развитие и интеграция“.

Плакат от Форум театър „Ключът е в теб“

На 17 януари тържествено бяха отбелязани 100 години от рождението на Петър Трантеев, създател на организираното пещерно движение в България, съвместно с Българска федерация по спелеология.

*Постер от честване на 100 години от
рождението на Петър Трантеев*

*Тържествено честване на Успение на Св.
Константин – Кирил Философ – 2024 г.*

На 14 февруари, съвместно с КМНЦ-БАН, бе отбелязано Успение на Св. Константин-Кирил Философ. Програмата бе открита с тържествен концерт на Хора при Софийската духовна семинария. Бе проведена и прожекция на документален филм „Пътят на Кирил и Методий“ (проф. Славия Бърлиева, Александър Томов-син).

На 21 март Съюзът на геодезистите и земеустроителите в България и НМЗХ отбелязаха Световен ден на геодезиста със зуум-конференция.

Българска федерация по спелеология и Българско пещерно дружество отпразнуваха „95 години Българска федерация по спелеология“ със Спелеоконференция на 23 март.

Честване на XX-тата годишнина на Фондация „Европейски софтуерен институт“-ЦИЕ се състоя на 22 май.

На 17 септември 2024 г. в София се проведе AGEMERA WORKSHOP, посветен на нови геофизични методи за проучване на критични и стратегически суровини и AGEMERA образователен пакет за критични суровини. Той беше организиран от ГИ-БАН и партньори по проект AGEMERA. Събитието събра лектори и гости от Софийския университет, Минно-геоложкия университет, Националния институт по геофизика, геодезия и география на БАН, Министерството на енергетиката, Асарел-Медет АД, Дънди Прешъс Металс Инк., Елаците Мед АД, Рудници боксита ДОО Posušje (Босна и Херцеговина), Velocity Minerals Ltd, Националния музей Земята и хората, ГИ-БАН, Radai, Muon Solutions и TalTech.

През 2024 г. в експозиционната зала на НМ „Земята и хората“ беше представена поредицата книги за пътешествия, наука и приключения „С Петър Берон по света“ на неподражаеия разказвач, зоолог, спелеолог и политик проф. Петър Берон (14 февруари).

Плакат за представяне на поредицата „С Петър Берон по света“

Момент от представяне на поредицата „С Петър Берон по света“

На 18 октомври бе представена книга „Каталог на Беинса Дуно – КБД“ от Ваня Вергова.

На 11 и 12 май специалистите на НМ „Земята и хората“ участваха в Софийския фестивал на науката.

На 18 май се проведе поредното издание на Европейска нощ на музеите.

През 2024 г. в НМЗХ се състояха два конкурса – XXXII Международен конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“ (22-26 април) и музикален конкурс „Албер Русел“ (24-26 октомври).

През 2024 г. се състояха лични (детски рожден ден – 13 февруари) и корпоративни събития (Фондация „Тръст“ – 22 октомври).

д-р Радка Златева

12. ПОДДРЪЖКА И ОБНОВЯВАНЕ НА КОМПЮТЪРНИТЕ КОНФИГУРАЦИИ ПРЕЗ 2023 г.

В края на 2024 г. в Национален музей „Земята и хората“ всички работни места са оборудвани с компютърни конфигурации (компютри и монитори), от които 1 работно място в библиотеката за читатели, студенти, стажанти, учени и гости на музея. Някои от конфигурациите включват скенери, принтери (2 цветни), комбинирани ксерокс/принтер и мултифункционални мастиленоструйни устройства – цветен принтер/копир/скенер/ и външни харддиск памети HDD. Има и резервни компютърни конфигурации (компютри и монитори) и лаптопи, готови за използване. Музеят разполага и с 2 бр. телевизори, които служат за презентирание на различни филми и презентации в различни събития, образователни и учебни дейности и други на НМ „Земята и хората“.

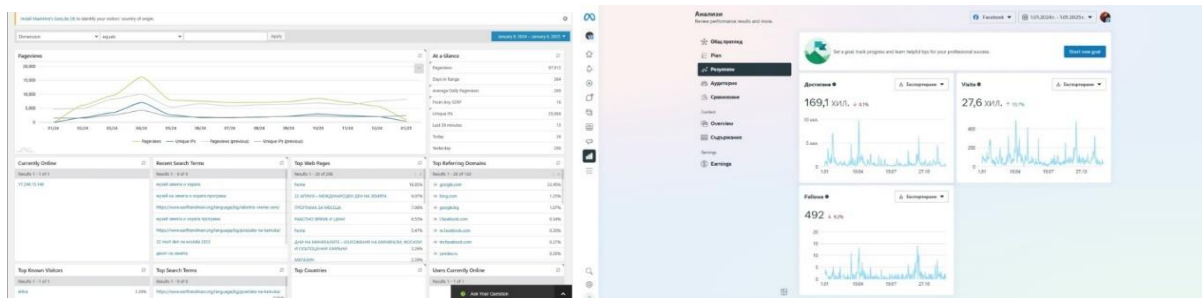
Благодарение на проект с АХУ в експозиционна зала на първи и втори етаж бяха поставени 2 бр. интерактивни киоски. В края на годината беше закупен нов компютър All in One Touchscreen дисплей, който е предвиден за временна експозиция „Нови постъпления“.

През 2024 г. фирма Аксенчър България ЕООД дари на НМ „Земята и хората“ техника, която се състои в монитори, принтери, периферия и др.

Елица Димитрова-Николова

13. САЙТ И FACEBOOK СТРАНИЦА НА НМ „ЗЕМЯТА И ХОРАТА“

През 2024 г. интернет страницата на музея – <https://www.earthhandman.org/> беше редовно актуализирана със съдържание – информация, новини, съобщения, програми, събития и други. Бяха премахвани и добавяни нови страници и менюта. Сайта на музея и Фейсбук страницата продължават да имат връзка помежду си, посредством линкове и препратки. Уникалните посещения (хора) в сайта на музея през 2024 г. са 25 068 (за сравнение през 2023 г. са 19 901). До края на 2024 г. страницата успя да събере 2610 последователи. Посещенията на страницата са 27 640 (хора), а публикациите са достигнали до 169 066 души.

Елица Димитрова-Николова

14. ТРАДИЦИОННИ ИЗЯВИ

14.1. Дни на минералите

През 2024 година се проведеха трите традиционни за музея изложения на минерали, скъпоценни камъни и фосили.

На 11, 12 и 13 октомври се проведе XXXII-то Софийско изложение. Участниците бяха 70 – фирми и колекционери от страната и чужбина. На 12 октомври в музея гостуваше „Дънди Прешъс Металс“ – минната компания, която добива и преработва руди от находища „Челопеч“ и „Ада тепе“. Заниманията се проведеха в Интерактивния кът. Децата можеха виртуално да посетят подземния рудник „Челопеч“ и да си направят снимка за спомен на фона на рудничния комплекс. Представители на минната компания разказаха за работата на геолозите. Подготвили бяха викторина с въпроси и награди за любознателните. В Геоложкия кът за деца се организира „Треска за злато“ и 150 деца опитаха късмета си. Традиционно се проведеха конкурсите за най-добър образец. На 12 октомври Злати Златев – минералог и

дългогодишен колекционер изнесе лекция на тема: „Оценка на колекционни минерали. Кратък поглед в света на колекционерите на минерали“.

Най-добър фасетиран скъпоценен камък – черен берил от Мозамбик

Най-добър минерален образец от България – аметист от находище „Джурково“, Лъки

Най-добър минерален образец от света – самородно злато от Сахара, Мароко

Най-добро художествено изделие от минерал – висулка „Костенурка“ от арменски ахат с карнеол

Занимания за деца по време на изложението

Светла Старирадева

14.2. Ден на водата – 22 март

Световният ден на водата е създаден чрез резолюция на ООН на 22 декември 1992 г. и се чества всяка година на 22 март, акцентирайки върху различни проблеми.

Музеят „Земята и хората“ отбелязва празника повече от 2 десетилетия. През 2024 г. се включи към честванията с изготвяне на постер по темата за 2024 г. „Вода за мир“ и провеждане на образователна демонстрация с минерали. Чрез нея над 20 посетители научиха, че в минералите има „скрита“ вода и по какъв начин тя може да бъде намерена.

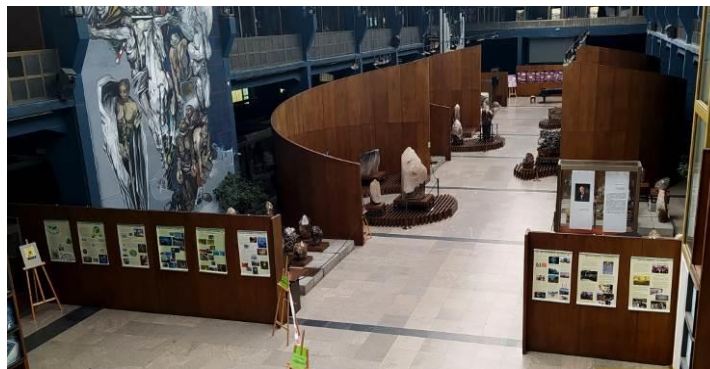

*Демонстрация на тема „Невидимата вода в минералите“
Десислава Рачева*

14.3. Ден на планетата Земя – 22 април

Денят на Земята се чества над четири десетилетия, а от няколко години официално е включен в календара на ООН. Смята се и за рожден ден на съвременните екологични движения. България се включва в отбелязването му през 1993 година. Всяка година на 22 април над половин милиард души на планетата честват този ден.

По повод Международния ден на Земята – 22 април в музея бе представена постерна изложба, посветена на историята на възникване на този международен ден, както и на инициативите на НМ „Земята и хората“, осъществени през годините. Към 10-те постера, изготвени до миналата година, бе добавен нов постер, посветен на темата за 2024 г. – „Инвестирайте в нашата планета“.

Лариса Нешева

14.4. XXXII международен конкурс „Музиката и Земята“ и Фестивал „Изкуствата за Земята“

XXXII конкурс се състоя от 22 до 26 април в Националния музей „Земята и хората“. Участие взеха над 45 музиканти от България, Македония, Япония и Сърбия. Концертите и прослушванията бяха със свободен вход.

Конкурсът бе открит от Михаил Малеев, основател на Музея „Земята и хората“.

Програма включваше: 22 април – концерт на оркестър „Симфониета София“, диригент Свилен Симеонов, солисти – Дарина Малеева, цигулка и проф. Жени Захаријева, пиано; 23 април – концерт на Таро Фунаяма, пиано, Япония; 26 април – заключителен Гала-концерт на лауреатите на XXXII конкурс.

Журито бе в състав: проф. Лидия Ошавкова, флейта, България; Фумие Фукуи, Япония; Стефан Илиев, композитор, България; проф. Румен Байрактаров, композиция, България и артистичен директор проф. Жени Захаријева, пиано, България.

Голямата награда бе връчена от Министъра на околната среда и водите на Йордан Григоров, пиано, България. Целият списък на лауреатите вижте тук:

<http://musicandearth.org/bg/>

*Г-жа Магдалена Георгиева –
ИД на ПУДООС
с Йордан Григоров –
Голямата награда на конкурса*

*Мартин Цветков, пиано,
Първа награда*

*Дара Карагьозова, цигулка,
Първа награда*

XXXII Международен конкурс за инструменталисти и композитори “Музиката и Земята” и Международен фестивал „Изкуствата за Земята“ – „Посланията на природата“ по традиция се организират от Фондация „Земята и хората” и Националния музей „Земята и хората” и се провеждат със съдействието на Министерството на околната среда и водите, Министерството на културата, Геотехмин ООД, финансовата подкрепа на Столична община по Културния календар „Значими събития“ за 2024 г. и др.

<http://musicandearth.org/bg/index.html>

Милена Христова

14.5. Нощ на музеите

Както обикновено, Нощта на музеите премина в позитивна атмосфера и при голям интерес – над 4 200 гости. Посетителите имаха възможност да разгледат всички постоянни експозиции на Музея, както и временните изложби. Като традиционно специално събитие се утвърди и концертът на тръбен орган.

Благовеста Кирова

14.6. Ден на Дарителя на музея – 19 юни

На 19 юни преди 37 години Националният музей „Земята и хората“ отваря врати за посетители. Ежегодно на 19 юни честваме Деня на Дарителя. На дарителите се връчват свидетелства за дарение – малък жест към хората, създали и продължаващи да подкрепят музея. Броят на дарителите през изтеклата година е 59, а от създаването на музея – 1120.

Във временна експозиция „Нови постъпления“ се представят най-добрите образци от дарения и теренни сборове, обогатили фондовете на музея през изминалата година. Някои от тях са купени специално за музея, други – установени от нас в дарени образци и трети – изследвани от нас в образци от собствен сбор. Новите минерални видове, които музеят добави в дългия си списък, са четири.

Благодарим на минните компании у нас за съдействието им да посетим рудниците: „Челопеч“, „Милин камък“ и „Крушев дол“. Образците, събрани от нас са най-точно привързани, съдържат най-пълната информация за находищата, вида на орудяването, вариациите в минералния състав.

Светла Старирадева

14.7. Ден на Милосърдието – 6 август

На 6 август 2024 г. седемдесет и деветата годишнина от атомната бомбардировка над гр. Хиросима бе отбелязана с концерт от XX Юбилеен фестивал „Изкуствата за Земята“. В програмата бяха творби от японски и български композитори в изпълнение на Кейко Танака, флейта и Мануела Манолова, пиано.

Посетителите на музея поднесоха цветя пред камъка от Хиросима и написаха своите послания за мир.

Момент от концерт на Кейко Танака и Мануела Манолова

д-р Радка Златева

14.8. Дни на Европейското наследство

Дните на Европейското наследство 2024 г. бяха отбелязани с концерт от фестивала „Изкуствата за Земята“ на 21 септември с творби от Йоханес Брамс, Ференц Лист, Цезар Франк, Пьотър Илич Чайковски, Панчо Владигеров и др. в изпълнение на Виктор Теодосиев, валдхорна, Марина Мравова, пиано, Йоана Димова и Филип Копецки, флейта, Мария Миланова, пиано, и Мария и Цветелина Миланови, пиано дуо.

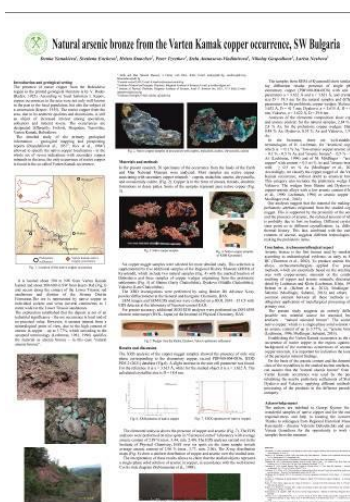
14.9. Ден на Народните Будители

През 2024 г. Деня на народните будители в НМ „Земята и хората“ бе отбелязан с концерт на Симфониета Видин и специалното участие на солисти на корейски мандолинен ансамбъл.

д-р Радка Златева

14.10. Постерна сесия на БГД и вечер на геолога

На 13-ти декември от 18.00 ч. в експозиционната зала на музея се проведе постерната сесия на Международната конференция на БГД, GEOSCIENCE 2024. Бяха представени 98 постера. Българското геологическо дружество закри Международната конференция с Коледна вечер на геолога, традиционно провеждана през последните години в НМЗХ, на която бяха връчени и награди за научни разработки на млади учени.

Постерна сесия на БГД в музея

Лариса Нешева

15. РЕКЛАМА И РАБОТА С МЕДИИТЕ

И през 2024 година рутинно бяха актуализирани списъците с контакти на музея. Някои медийни канали промениха своята собственост, а оттам и медийната си политика и програмни регламенти. Други прекратиха своето съществуване или се пренасочиха към дейност само в социалните мрежи. Периодично бе актуализирана и информацията за прояви от културния календар на сайта и на Фейсбук страницата на музея. Наред с традиционните медийни партньори на музея, като големите агенции БТА и БГНЕС, БНР за изтеклата година

и редица журналисти изявиха желание персонално да следят културния календар и събитията в него – Ваня Радева-Сухарова, Гургана Пейкова, Десислава Петрова, Емилия Антова и др.

Множество интервюта със специалисти от музея бяха реализирани в телевизионни и радио предавания през цялата година:

- 10.04.2024 г. Светла Старирадева – БНР, Програма „София“, за изложението на минерали, фосили и скъпоценни камъни;

- 10.04.2024 г. Светла Старирадева – БГ НЕС, за изложението на минерали, фосили и скъпоценни камъни;

- 12.04.2024 г. Петко Петров и Светла Старирадева - ТВ България 24, за изложението на минерали, фосили и скъпоценни камъни и богатствата на музея;

- 16.05.2024 г. Петко Петров, съвместно с Ирена Пейчева – БНР, програма Хоризонт (<https://bnr.bg/horizont/post/101991705>), за стратегическите суровини на България;

- 19.06.2024 г. Светла Старирадева – БНР, програма „Хоризонт“ – нощен блок за Ден на дарителя на НМЗХ;

- 06.08.2024 г. Светлана Енчева, Светла Старирадева, Милена Христова – Радио София, предаване „Радио кафе“;

- 19.08.2024 г. Милена Христова – ТВ България 24, за новите изложби на НМЗХ;

08.10.2024 г. Светла Старирадева – БГ НЕС, за изложението на минерали, фосили и скъпоценни камъни;

- 03.12.2024 г. Петко Петров – Нова телевизия, Смартфонът в джоба ти: Малки бижута с голяма цена за планетата;

- 13.12.2024 г. Петко Петров – БТВ, „Преди обед“, за изложба „Умни минерали за умни телефони“.

Изложенията на минерали, фосили и скъпоценни камъни; моден салон „Абитуриенти“; честването на успението на Св. Константин-Кирил Философ; Ден на дарителя; Ден на Милосърдието; новите временни изложби на музея и др. бяха отразени от различни национални медии и в техните електронни сайтове (БТА, БНР, Дарик, Канал 7, Дневник и др.), регионални (Визит София, Про нюз Добрич, Самоков БГ, Утро Русе и др.), също така от медии, съществуващи изцяло в електронен формат (Културни новини, Нюз Бизнес Полиси, Маритайм БГ, 5Минути, Площад Славеиков и др.), страници на различни организации (Бютифулсайанс БГ, Институт Франсез и др.).

д-р Радка Златева

16. ПОСЕЩАЕМОСТ

През 2024 г. музеят е бил отворен за посетители 357 дни. Бил е затворен 9 дни: на 1 януари (Нова година), 3-6 май (Великден), 24-26 декември (Коледа) и 31 декември (Нова година).

През 2024 година общо 36738 души са посетили Националния музей „Земята и хората“, от които: платени – 21858 (вкл. 913 семейни билета), безплатни – 14880, в т.ч. за изяви в музея – 13031.

През 2024 г. музеят е посетен от 143 групи, от които 116 с беседа (вкл. 9 на английски).

От музейните изяви с най-голяма посещаемост се отличават дните на минералите в музея: Великденското изложение – 1089 души, 32 Софийско изложение – 753 души, Коледното изложение – 891 души; общо 2693 души.

Милена Христова

17. АРХИВНА ДЕЙНОСТ

През 2024 г. бяха изготвени, актуализирани, предложени за одобрение и одобрени от Централен държавен архив Вътрешни правила за архива на НМ „Земята и хората“, Номенклатура на делата в НМ „Земята и хората“ и Правилник за работа с Номенклатурата на делата в НМЗХ.

Експертната архивна комисия в състав: Председател: Лариса Нешева – ръководител отдел и членове: Ивайло Данов – уредник образователни дейности/научен архив и Милена Христова – ръководител отдел, извърши ежегодна проверка на наличността и състоянието на документите с постоянен срок на запазване в архива на НМ „Земята и хората“, както и на условията на съхранение и опазване на документите в архивохранилището.

В помещението, съобразно изискванията на Централния държавен архив, бе монтиран влагомер.

Наред с научния архив в музея се съхраняват и архивни досиета на известни български минералози, геолози, минни инженери, химици.

Ивайло Данов

17.1. Фотоархив

През 2024 г. НМ „Земята и хората“ продължава да попълва дигиталния си фото и видео архив.

Документират се:

- събития и прояви, организирани, реализирани и проведени от специалистите в музея;
- гостуващи в музея събития и прояви;
- тематични постерни изложби, експонирани в музея;
- тематични изложения, проведени в залите на музея;
- тематични изложби, събития с кауза, концерти и премиери, проведени в музея;
- събития с хибриден формат между наука, изкуство, култура, развлечение, образование, социален ангажимент
- посещения на групи в музея;
- ваканционни игри и образователни занимания;
- гостуващи изложби на музея в други градове на България и чужбина

Заснемането се осъществява от специалистите на музея, отговарящи за организацията, реализацията и провеждането на съответното събитие.

Информацията се съхранява в хард диск на компютър и един външен твърд диск (резервно копие). През изминалата 2024 г. към фотоархива на Музея бяха добавени близо 2 GB изображения.

Благовеста Кирова

17.2. Видеоархив

През 2024 към видеоархива на НМ „Земята и хората“ бяха добавени девет видеоклипа с вграден жестов превод и субтитри на български език, съставляващи Общата музейна екскурзоводска беседа. Беседата може да бъде гледана на два интерактивни киоска, разположени на всеки от етажите на Музея, както и като отделен плейлист в нашия YouTube канал на следния линк:

https://www.youtube.com/watch?v=FETr1SgLwDw&list=PL54pAvBFS_2NZUI1DfMcF-UttqM4teHqj&index=5

Благовеста Кирова

18. БИБЛИОТЕКА

18.1. Приемане на библиотечни документи:

– 53 заглавия новопостъпила литература.

18.2. Регистриране на текущи периодични издания: „Mineralogical Record“, „Будител“, „Геология и минерални ресурси“, „Минно дело и геология“.

В библиотеката до момента са записани: библиотечен фонд книги 6522 броя, фонд българска периодика 1101 броя и фонд чуждестранна периодика 3200 броя.

Валентина Тачева

19. ФИНАНСОВА И АДМИНИСТРАТИВНА ДЕЙНОСТ

19.1. Финансова

19.1.1. Източници на средства извън бюджетната субсидия

Средствата извън бюджетната субсидия в Национален музей „Земята и хората“ през 2024 г. са получени от спечелени проекти по програма на Агенцията за хора с увреждания, Националния фонд „Култура“ и към Министерство на културата на стойност 75 355.66 лв.

Средствата, получени от спечелените проекти, сключени договори са както следва:

Агенция за хората с увреждания – Договор № 99-РД-18/26.08.2024 и техен №2-ДС/26.08.2024 г. за реализация на проект „Обезпечаване на експозицията с техническа

възможност за излъчване на направлявана от посетителя адаптирана видео беседа с жестов превод“ в размер на 13 966.66 лв.

Национален фонд „Култура“ – Договор №70-РД-18/27.11.2024 г. и техен №KN-2024-9/01.11.2024 г. за реализация на проект „Кристали разказват истории. Създаване на дигитални двойници и образователни клипове за експонати от експозиция Гигантски кристали“ в размер на 14 556 лв.

Министерство на културата – Договор № РД11-00-389/13.12.2024 г. за реализация на проект „Скритата красота на минералите – Допълване на постоянна експозиция „Минерали на Земята“ с нова витрина луминесциращи минерали“ в размер на 46 833 лв.

Венцислава Велчева

19.1.2. Финансов анализ на бюджетната 2024

Национален музей „Земята и хората“ е юридическо лице второстепенен разпоредител с бюджет към Министерство на културата.

Финансирането на Националния музей „Земята и хората“ като второстепенен разпоредител с бюджет се осъществява благодарение на: субсидия от бюджета на Министерство на културата и собствени приходи от продажба на билети и стопанска дейност, получени според условията на действащото законодателство. През 2024 г. Национален музей „Земята и хората“ реализира над 200 % съгласно утвърдения от Министерство на културата приход с писмо изх.№ 45-00-75/15.02.2024.

Министерство на културата с писмо изх.№45-00-173/19.04.2024 г. увеличи бюджета на НМЗХ в частта на §§ 01-00 Заплати и възнаграждения за персонал, нает по трудови правоотношения с 98 259 лв., §10-00 издръжка с размер на 68 301 лв. на основание чл.112 ал.1 от Закона за публичните финанси, във връзка с РМС №213 от 27.03.2024 г. и на основание ПМС 74 от 01.04.2024 г. на Министерски съвет.

Директорът на НМЗХ, като администратор на бюджета, управлява самостоятелно публичните средства при спазване изискването за полагане на двоен подпис и контрол по законосъобразност, целесъобразност и добро финансово управление.

НМЗХ има финансова обособеност и завършено счетоводно отчитане – прилага двустранно счетоводно записване и изготвя самостоятелен годишен счетоводен баланс.

Финансовата дейност за 2024 г. се осъществява на база действащите разпоредби в Република България и вътрешно нормативни документи. За бюджетните сметки се прилага отчетност на касова основа в съответствие с Единната бюджетна класификация.

Финансово-правната форма, чрез която се регламентират приходите и разходите, управлението на финансите и имуществото, е държавният бюджет на Република България.

НМЗХ стриктно изпълнява утвърдения бюджет от Министъра на културата, спазва изискванията на първостепенния разпоредител и разпоредбите на българското законодателство. Ежедневно спазва вътрешните правила, процедури и заповеди по изпълнението на дейностите в музея. Осигурява ефективна система за планиране, управление и отчитане на резултатите и разходване на публичните средства.

Венцислава Велчева

19.1.3. Музейни приходи

През 2024 г. приходите на музея са от продажба на билети, сувенири, картички, рекламни материали, такси, услуги, изработка на учебни колекции, културни мероприятия, ваканционни игри, приходи от наеми на движимо и недвижимо имущество и др. Собствените приходи на музея за 2024 г. са в размер на 203 572,50 лв. при уточнен план от Министерство на културата 90 000,00 лв.

№ по ред	Източници на приходи	1-во трим. (лв.)	2-ро трим. (лв.)	3-то трим. (лв.)	4-то трим. (лв.)	Годишно (лв.)
1	Билети	20 261.00	24 930.00	23 095.00	20 296.00	88 582.00
2	Беседи	310.00	920.00	435.00	580.00	2 245.00
3	Рекламни материали /продажби от щанд/	1 602.81	1 980.79	1 552.82	352.58	5 489.00
4	Услуги и такси	870.00	1 040.00	960.00	1 714.00	4 584.00
5	Други приходи /летни ваканционни игри/	0.00	830.00	0.00	0.00	830.00
6	Наеми	20 859.68	20 402.17	7 809.68	52 770.97	101 842.50
	Общо:	43 903.49	50 102.96	33 852.50	75 713.55	203 572.50

Венцислава Велчева

19.1.4. Музейни разходи по бюджетни параграфи

Параграфи	Наименование на параграфи	Сума (лв.)
01 - 01	заплати и възнаграждения на персонала, нает по трудови правоотношения	753 476.00
02 - 02	за персонала по извънтрудови правоотношения	19 120.00
02 - 05	изплатени суми от СБКО на персонала, с характер на възнаграждение	10 003.00
02 - 08	обезщетения за персонала, с характер на възнаграждение	30 491.00
02 - 09	други плащания и възнаграждения	2 388.00
05 - 51	осигурителни вноски от работодатели за ДОО	87 586.00
05 - 60	здравно-осигурителни вноски от работодатели	34 877.00
05 - 80	вноски за ДЗПО от работодатели	13 432.00
10 - 13	Постелен инвентар и облекло	23 014.00
10 - 15	Материали	37 490.00
10 - 16	вода, горива и енергия	59 471.00
10 - 20	разходи за външни услуги	238 932.00
10 - 51	командировки в страната	1 678.00
10 - 52	Краткосрочни командировки в чужбина	996.00
10 - 62	разходи за застраховки	1 118.00
10 - 69	Други финансови услуги	20.00
19 - 01	Платени държавни данъци, такси, наказателни лихви и административни санкции	404.00
19 - 81	Платени общински данъци, такси, наказателни лихви и административни санкции	2 526.00
46 - 00	Разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности	270.00
52 - 01	Придобиване на компютри и хардуер	1 442.00
52 - 03	Придобиване на друго оборудване, машини и съоръжения	57 751.00
	ОБЩО:	1 376 485.00

Венцислава Велчева

19.1.5. Инвентаризация на материалните активи

Със заповед № 237-РД-19/05.12.2024 г. бе назначена комисия за започване на годишна инвентаризация в Национален музей „Земята и хората“ на активи в употреба, изписани като разход, отнесени в сметка 99 09 в баланса. Инвентаризацията започна на 09.12.2024 г. и приключи на 30.12.2024 г. Нямаше установени липси или излишъци. След 31.12.2024 г. се чака комисията да даде протокол, с който да определи дали има активи за брак.

След извършените инвентаризация на активите към 31.12.2024 г. и бракуване на дълготрайни материални активи и активи в употреба изписани като разход с протокол №1 от 2023 г. след направена инвентаризация стойността е следната:

Административни сгради – 501 304.17 лв.

Компютри и хардуерно оборудване – 13 640.35 лв.

Машини, съоръжения и оборудване – 227 346.83 лв.

Леки автомобили – 16 150.00 лв.

Стопански инвентар – 61 630.86 лв.

Активи с историческа и художествена стойност – 3 290 708.50 лв.

Книги в библиотека – 2 243,00 лв.

Активи в употреба, изписани като разход – 87 511.88 лв.

Съгласно ДДС 05/30.09.2016 г. през 2024 г. се начисляваха всеки месец амортизации на дълготрайни материални активи от бюджетни организации, съгласно амортизационната политика на Министерство на културата и Национален музей „Земята и хората“. Назначена е работна група, която определя срока на годност и остатъчната стойност на новопридобитите активи по групи.

Венцислава Велчева

19.2. Административна и организационна дейност

19.2.1. Деловодство

В НМ „Земята и хората“ е изградена строга система за организация на дейността на музея, която се следи и контролира от директора.

Входящата и изходяща кореспонденция се описва в Дневник за „Единна деловодна система за документи“ – за 2024 г. номерата са от № 01-РД-29 до № 460-РД-29.

Заповедите се описват в отделна книга за заповеди – за 2024 г. от № 01-РД-19 до № 263-РД-19, в същата книга са описани и договорите с физически и юридически лица за 2024 г. от № 01-РД-18 до № 83-РД-18.

Деловодните документи в края на всяка година се описват и съхраняват в архивни кутии, подредени по години в стая № 304 – Личен състав.

Василка Благойчева

19.2.2. Комплектуване на вътрешната нормативна база

През 2024 г. бяха утвърдени нови или актуализирани 6 броя правилници:

- 1 бр. изменения и допълнения към Амортизационната политика, като част от счетоводната политика в НМЗХ;
- 1 бр. актуализирани Вътрешни правила за дейността на учрежденския архив в НМЗХ;
- 1 бр. актуализирани Правила и норми за пожарна безопасност при експлоатация на обектите в НМЗХ;
- 1 бр. ново – Счетоводна политика на МК и второстепенните разпоредители;
- 1 бр. ново – Вътрешни правила за организация на работата при извършване на безлични плащания в НМЗХ;
- 1 бр. актуализация на Вътрешните правила за продажба на билети, услуги и сувенири в НМЗХ.

Василка Благойчева

19.2.3. Дирекционен съвет

Дирекционният съвет е съвещателен орган за координиране на управлението на дейността на музея, подпомага директора в неговите административни и организационни функции. През 2024 г. са проведени 34 заседания.

Илиана Апостолова

19.2.4. Съвет на музейните специалисти

Съветът на музейните специалисти е съвещателен орган, който обсъжда и дава становища по основни проблеми, свързани с дейността на музея. През 2024 г. са проведени 4 заседания.

Илиана Апостолова

19.2.5. Курсове за повишаване на квалификацията на персонала

- Семинар: Системните за финансово управление и контрол. Практически съвети при прилагането на основните видове контролни дейности по чл.13 от ЗФУКПС, участвал: главен счетоводител;

- Семинар: Системите за финансово управление и контрол – основни изисквания. Основни видове контролни дейности по чл. 13 от ЗФУКПС, участвал: главен счетоводител;

- Обучение онлайн – Последни промени в Закона за Обществените поръчки, системен администратор.

- Семинар: Информационни системи в електронното управление, участвали, системен администратор, гл. счетоводител и експерт маркетинг/реклама.

- Семинар: РИМ – Враца участие в заключителната част на четвъртото издание на Академия „Муза“, участвал: н-к отдел „Фондове и експозиции“

Василка Благойчева

19.2.6. Експлоатация, поддръжка и текущи ремонти

Техническите инсталации, които имат отношение към безопасността и обществените функции на сградата, се поддържат с външни договори за абонаментна поддръжка. През 2024 г. на такава поддръжка продължават да бъдат следните 5 инсталации – пожароизвестителна, сигнално-охранителна, вътрешна телефонна инсталация, повдигателна платформа за хора в неравностойно положение и товарен асансьор.

Другите технически инсталации, както и останалата материална база, сградата, машините и съоръженията се обновяваха, експлоатираха, поддържаха и ремонтираха със силите на техническите сътрудници на музея. За тази цел бяха извършени следните важни дейности: поддръжка на пространството в сградата на музея; боядисване и освежаване на дървени скари и орнаменти в експозиционната зала на музея; ремонт на плочите и фугирането им в пространството около музея; поддръжка на пространството около сградата на музея и др.

Гено Цонков

19.2.6. Радиационен мониторинг и защита

Като част от мерките за осигуряване на здравословни условия на труд на служителите в музея, а също да се гарантира безопасността на посетителите, се осъществяват мерки за радиационен контрол. Тези мерки налагат непрекъснат мониторинг на *γ-фона*. Прилага се и по отношение на новопостъпилите в музея минерални образци с цел избягване на радиоактивните. Измерванията се извършват с регистрационно-измервателен уред за радиоактивност СРП-6801.

Светла Старирадева

19.2.7. Договори за съвместна дейност и партньорство

1. № 24-РД-18 от 20.07.2021 г. с Минералогически музей на РАН „А.Е.Ферсман“, Москва, Русия - за срок от пет години от 20.07.2021 г. до 19.07.2026 г.;

2. № 37А-РД-18 от 30.09.2021 г. с Музея по минералогия и петрология към Национален университет Каподистрия, Атина, Република Гърция - за срок от пет години, от 30.09.2021 г. до 20.09.2026 г.;

3. №10А-РД-18 от 04.03.2022 с Българско пещерно дружество - за срок от три години от 04.03.2022 г. до 04.03.2025 г.;

4. №03-РД-18 от 10.01.2023 с ИМК, БАН - за срок от пет години от 10.01.2023 г. до 10.01.2028 г.;

5. №09-РД-18 от 01.02.2023 с НБУ за срок от три години от 01.02.2023 до 01.02.2026 г.

Василка Благойчева

20. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЧИ ЗА 2024 г.

Фактическа работа и финализиране на два спечелени в края на 2024 г. проекта: „Кристали разказват истории“ към Фонд Култура и „Скритата красота на минералите – люминесцентни минерали“ към МК;

Работа по първи етап от проект към МОН „Национална научна програма „Критични и стратегически суровини за зелен преход и устойчиво развитие“, в който Музеят е партньор;

Разработка на нови идейни проекти за участие в различни конкурсни сесии за финансиране;

Активна работа по привличане на нови публики чрез организиране на интересни временни изложби;

Разнообразяване на образователната дейност с нови дейности;

Ускоряване на паспортизацията и дигитализацията на ДКЦ от основен фонд;

Научна обработка на фондовия материал с цел участие в научни форуми;

Обогатяване на музейните фондове чрез дарения, собствен сбор и откупки;

Продължаване на изготвянето на художествени студийни снимки на избрани образци от фондовете на музея;

Попълване на екипа с нови уредници с подходяща квалификация;

Успешно изпълнение на бюджета и запазване/увеличаване на приходите на музея и на служителите.

Отчетът е изготвен на база индивидуални отчети на служителите и обобщени резултати на отделите. Приет е на Дирекционен съвет с протокол № 5 от 04.02.2025 г.

Директор: Светлана Енчева

ПРИЛОЖЕНИЯ

I. Културен календар на НМ „Земята и хората“ през 2024 г.

№	Събитие	Период
1.	Гостуваща изложба на НМЗХ в Етнографски музей „Дунавски риболов и лодко строене“	януари-декември
2.	Гостуваща изложба на НМЗХ в РИМ Ивайловград	януари-декември
3.	Гостуваща изложба на НМЗХ „Гигантски кристали“ в „Минстрой“	януари-декември
4.	Гостуваща изложба на НМЗХ „Поезията на камъка“ в ОИМ „Брезник“	януари февруари 2024
5.	„Братя Шкорпил“ - постерна изложба	януари-декември
6.	„Георги Златарски“ - постерна изложба	януари-декември
7.	„Георги Бончев“ - постерна изложба	януари-декември
8.	Колекция „Ахати от България“ - изложба	януари-декември
9.	Изложба на геоложка литература	1 януари – 31 декември
10.	Гостуваща изложба „Злати Златев – 40 години посветени на събирането на български минерали“	1 януари до 7 април
11.	Временна изложба „Умни минерали за умни телефони“	януари-декември
12.	Изложба „Кехлибарът – изцялната капсула на времето“	януари-1 април
13.	Изложба „Каменната история на древни морета и гори“	януари-1 април
14.	Концерт на консорт "Concerto antico", по повод големия християнски празник Богоявление	6 януари
15.	Честване на 100 години от рождението на Петър Трантеев - създателя на организираното пещерно движение в България – спомени и архиви. Национален музей „Земята и хората“ Българска федерация по спелеология	17 януари
16.	Фото изложба „Пещерите и ние“ – Българска федерация по спелеология.	17 февруари – 14 май
17.	МОДЕН САЛОН – АБИТУРИЕНТИ – 2024	22-28 януари
18.	Концерт на Симфониета Видин	6 февруари
19.	Театър „Вятър“- „Замъкът“ по Ф. Кафка	11 февруари
20.	Фотоизложба на Мила Михайлова и Мартин Янакиев - Ривайвъл дизайн „Любовта е навсякъде около нас“	12-23 февруари
21.	Ден за отдаване на почит, към Константин Кирил-Философ. Тържествено честване на Успението на св. Константин Кирил – Философ, съвместно с КМНЦ-БАН.	14 февруари
22.	Прожекция на документален филм „Пътят на Кирил и Методий“ (проф. Славия Бърлиева, Александър Томов-син)	14 февруари
23.	Представяне на поредицата „С Петър Берон по света“	14 февруари
24.	Благотворителен концерт на “Тайният оркестър” в подкрепа на Емилия Симова	16 февруари
25.	Концерт на деца от музикалната школа на Свилен Матеев	18 февруари
26.	Концерт на Симфониета Видин	23 февруари
27.	Концерт на Симфониета Видин	29 февруари
28.	Отбелязване на Световен ден на геодезиста - СГЗБ	21 март
29.	Постерна изложба за Световния ден на водата	22-31 март
30.	Честване на 95 години Българска федерация по спелеология- Спелеоконференция, организирана от Българска федерация по спелеология и Българско пещерно дружество	23 март
31.	Благотворителен концерт на Софийски камерен хор "Васил Арнаудов" с диригент-Проф.д-р Теодора Павлович и участието на Благовеста Ангелова.	24 март
32.	Концерт на консорт "Concerto antico"	26 март
33.	Пролетни ваканционни игри	1 и 2 април
34.	Гостуваща изложба на НМЗХ „Поезията на камъка“ в ИМ-Малко Търново	23 април – 24 май
35.	Специализирани занимания по геология и минералогия за ученици от 22 СУ-София	1 април

36.	Специализирани занимания по геология и минералогия за ученици от 115 ОУ - София	2 април
37.	Изложба „Зелената приказка на камъка“	от 12 април до 31 декември
38.	Временна изложба „В чудния свят на конкрециите“ - колекция на Ванюша Иванов	от 12 април до 31 декември
39.	Великденско изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни	12, 13 и 14 април
40.	Работилница за изработване на Великденски картички	13 април
41.	Постерна изложба за ДЕН НА ЗЕМЯТА - 22 АПРИЛ	22 април
42.	Концерт на "Симфониета София", Ксавие Льоконт де ла Бретонери и Дарина Малеева	22 април
43.	XXXII Международен конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“	22-26 април
44.	Концерт на журито на XXXII Международен конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“ – Таро Фунаяма	23 април
45.	Концерт на журито на XXXII Международен конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“ – Фумие Фукуи	24 април
46.	Концерт на Симфониета Видин и музикална къща „Престо“	25 април
47.	Гала концерт на лауреатите на XXXII Международен конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“	26 април
48.	Концерт „Песни за любовта и светлината“	27 април
49.	Благотворителен концерт за деня на Европа	9 май
50.	Участие на НМЗХ на Софийски фестивал на науката	11, 12 май
51.	Концерт на Симфониета Видин	17 май
52.	Европейска нощ на музеите	18 май
53.	Концерт „Органова музика в музея“	18 май
54.	Честване на XX-тата годишнина на Фондация „Европейски софтуерен институт“ - ЦИЕ	22 май
55.	Специализирани занимания по минералогия с ученици от 5 ОУ „Иван Вазов“	29 май
56.	Специализирани занимания по минералогия с ученици от 5 ОУ „Иван Вазов“	30 май
57.	Специализирани занимания по минералогия за Частна занималня „Детски център“	4 юни
58.	Специализирани занимания по минералогия с ученици от 96 СОУ „Лев Николаевич Толстой“	11 юни
59.	Концерт на НЧ „Н.И. Денкоглу“	16 юни
60.	Концерт на музикална школа на Свилен Матеев	16 юни
61.	Ден на Дарителя	19 юни
62.	Откриване на временна изложба „Нови постъпления 2024“	19 юни
63.	Летни ваканционни игри	25 юни
64.	Концерт RETRO PIANO	4 юли
65.	Ден на Милосърдието – 79 години от атомната бомбардировка в гр. Хирошима - постерна изложба и официална церемония	6 август
66.	Концерт от XX Юбилеен Фестивал „Изкуствата за Земята“	6 август
67.	Концерт на квартет SOLEM	11 септември
68.	Уъркшоп AGEMERA Нови геофизични методи за проучване на критични и стратегически суровини	17 септември
69.	Концерт от XX Юбилеен фестивал „Изкуствата за Земята“	21 септември
70.	XXXII международно изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни	11-13 октомври
71.	Конкурс за най-добър минерален образец от страната	12 октомври
72.	Конкурс за най-добър минерален образец от света	12 октомври
73.	Конкурс за най-добро изделие от минерал.	12 октомври
74.	Специализирано занимание за деца „Треска за злато“	12 и 13 октомври
75.	Представяне на книга „Каталог на Бейнса Дуно – КБД“	18 октомври
76.	Събитие на Фондация „Тръст“	22 октомври
77.	Концерт от XX Юбилеен фестивал „Изкуствата за Земята“	23 октомври

78.	Музикален конкурс „Албер Русел“	24, 25 и 26 октомври
79.	Концерт на Симфониета Видин	25 октомври
80.	Ден на народните будители Концерт на Симфониета Видин	1 ноември
81.	Концерт от Фестивал „Изкуствата за Земята“	16 ноември
82.	Концерт на Симфониета Видин	21 ноември
83.	Концерт „10 години Радио Брайл FM“	28 ноември
84.	Изложба Икебана	29 ноември-1 декември
85.	Форум театър „Ключът е в теб“	30 ноември
86.	Коледно изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни	6, 7 и 8 декември
87.	Коледно ателие за деца - икебана	7-8 декември
88.	Научна конференция „Геонауки 2024“ – постерна сесия и Коледна вечер на геолога	13 декември
89.	Благотворителен концерт на Янко Маринов и Софийски камерен хор „Васил Арнаудов“	14 декември
90.	Изложба/награждаване на детски рисунки Ателие „Приказен свят“	15 декември
91.	Изложба „Изкуствен интелект и НЕТ генерацията, проект „Дигиталната ера и НЕТ“ на СО-Триадица	18 декември
92.	Концерт на Симфониета Видин	19 декември

д-р Радка Златева

II. Материали, свързани с дейността на музея

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ

ИЗБРАНО ОТ ФОНДОВЕТЕ НА НМ „ЗЕМЯТА И ХОРАТА“ ЗЕЛЕНАТА ПРИКАЗКА НА КАМЪКА

Това е името на новата временна експозиция в НМ „Земята и хората“. Цялостта на минералите е първото технико-качествено, което забелязваме. Зелените (цял) е символ на пролетта и оптимизма, носи със себе си чувството за живот. От известните над 6000 минерални вида, 400 имат зелен цвят или нюанси. В този набор от кристали, шест витрини в експозиционната зала на музея разкриват тайните на някои от най-великолепните минерали. Всяка витрина разказва уникална история на цвета, блеска и магията, които природата е създала преди милиони години. Всячки минерални образци са от фондоте на музея.

Експонирани са някои от най-впечатляващите със свои блесък, рисунки и разнообразие на зелени цветове минерали. Групирани са в зависимост от химичния елемент – хромифор, който се съдържа в тях и в когото на зеления цвят от дървините рудници за сребро и олово в района на гр. Лаврич. Гърция.

Представени са също: малахит от Централно-африканския меден пояс и Русия; нефрит от Русия; демантид – най-твърдият и ценен гранат от полуостров Камчатка; султанит (сключена разновидност на диаспор) от провинция Мугла.

Горе – празопаз, Русия и хризопраз, Полша

Долу – малахит от ДР Конго и кодония от него

70

МИННО ДЕЛО И ГЕОЛОГИЯ 5-6/2024

НОВИНИ

19 ЮНИ 2024 Г. – ДЕН НА ДАРИТЕЛЯ В НАЦИОНАЛЕН МУЗЕЙ „ЗЕМЯТА И ХОРАТА“

На 19 юни преди 37 години Националният музей „Земята и хората“ отваря врати за посетители. Ежегодно на 19 юни се чества Деня на Дарителя. На дарителите се връщат свидетелствата за дарения – малък жокет или хората, създали и продължаващи да подкрепят музея. Броят на дарителите

през изтеклата година е 59, а от създаването на музея – 1120. Във временна експозиция „Нови поступления“ се представят най-добрите

образци от дарения и теренини сборова, обогатили фондоте на музея през изминалата година. Сред тях са:

Топаз от района на платото Джос, Нигерия, дарение от Светлин Илиев

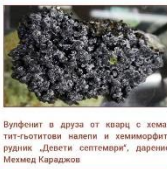
Флуорит, мина „Диана Мария“, гр. Станхуп, Великобритания, дарение Цветелина Спиридонова

Рубини, масив Рай-Из, Полярен Урал, Русия, дарение Светослав Петрушенко

Кристалити, халцедон, с. Груево, Момчилад, дарение Злати Златев

Вулфенит и други от колекция с химично-тестови напели и химическите рудници „Девети септември“, дарение Мехмед Караджов

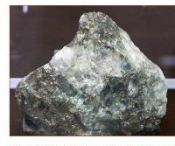
Зелен феродоломит и калцит, рудник „Девети септември“, дарение Мехмед Караджов

Копал от остров Оуматра, Индонезия, дарение Цветан Терзийски

Златосъдържащо компактно образувание от масивен енергит, тенантит, псуни-фаматинтова група, пирит, халкопирит, рудник „Челопеч“ блок 146, сбор НМЗХ

Златосъдържаща руда – кварцова жила с пентландит, халкопирит (с до 1,5-20 g/t злато), гр. Кадома, Зимбабве, дарение Боли Виденев

36

МИННО ДЕЛО И ГЕОЛОГИЯ 7-8/2024

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ

Зелен турмалин (верделит), Бразилия

Флуорит, Монголия

Ураловит, Сарановския рудник, Русия

Хлорит, Иркутск, Русия

високо в Анадоолските планини на централна Турция, турмалини от Бразилия и Афганистан; апатит от чилийската пустия. Мога да се видят още много други минерали, образувани през различни геологични епохи, при различни условия, обединени от зеления си цвят.

Светла Старирадева
Главен уредник в НМ „Земята и хората“

МИННО ДЕЛО И ГЕОЛОГИЯ 5-6/2024

71

НОВИНИ

Апатит – комбинационен кристал – премо и парамед, нарочен „Лашин“, плато Пула, Индия, дарение Венцеслав Панев

Магнезиоферит и селит от Айфел, Германия, дарение от Маркус Войгт

- рубини с наситен червен цвят и впечатляващи размери от хал Рай-Из (Полярен Урал, дарение от Светослав Петрушенко);
- новачки и карбонатизирани хит от Германия, и тосканит от Италия, дарение от Гергана Иван и Дарин Митев;
- топази от района на платото Джос, Нигерия, дарение от Светлин Илиев;
- флуорит от мина „Диана Мария“, Великобритания, дарение от Цветелина Спиридонова;
- „Колор ахат“ от родната на кофара – Арменските Анд, дарение от Пандо Шановски;
- розенит и кварц с шемсвитови осесорити от хал „Борисов“, дарение от Иван Пожаревски;
- вулфенит и зелен феродоломит от рудник „Девети септември“, дарение от Мехмед Караджов;
- феродоломит с миперит от рудник „Девети септември“, дарение от Гергана Бозукова.

В петте витрини на експозиция „Нови поступления“ могат да се видят още: последната част на едно голямо дарение на минерали от Германия и България на Маркус Войгт, бусит от провинция Солдхистан в Пакистан, минерални образци от находища за злато в Зимбабве и остров Мадаразоз, малко част от обожаваните от посетителите шест блока на рудник „Челопеч“, богата колекция ахати, силицирани дървета и корали от Източния Родопи, минерали от Витшо и Плана планина, флуорити от Великобритания, Монголия и България.

Благодарим на минните компании у нас за съдействието им да посетим рудниците „Челопеч“, „Милан камък“ и „Крушов дол“. Образците, събрани от нас са най-точно прилагани, съдържат най-пълната информация за находищата, вида на срудаването, вариациите в минералния състав.

Светла Старирадева,
главен уредник в НМЗХ

ИЗБРАНО ОТ ФОНДОВЕТЕ НА НМ „ЗЕМЯТА И ХОРАТА“ УНИКАЛНИ МИНЕРАЛНИ НАХОДКИ ОТ БЪЛГАРИЯ

Постоянната експозиция на раздел „Минерали на България“ се разшири с нова тема „Уникални минерални находки от България“ по проект, финансиран от Министерството на културата. Експозиран са минералите с най-красиви кристали, редки цветове и форми, подобряни в продължение на десетки години от стотици изследователи и колекционери от всички краища на България. В 6 витрини са показани:

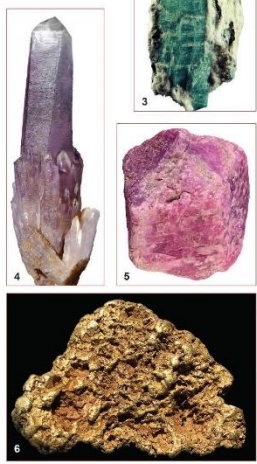
- „Нови и редки минерали от България“ – експонирани са 6 от общо 11-те нови за науката минерали, открити в България. Показани са и редки видове, повечето от които са авторски образци;
- „Скелетонни минерали“ – най-представителните образци на рядко срещаните се у нас скелетонни камъци от фондовете на музея;

Магнетит (1), Мадни и диамант-К (2), с. Агоста, Момичарово, експонирани във витрини „Нови и редки минерали от България“

- „Уникални по големина кристали“ – представени са едни от най-големите кристали на молибденит и кориселит в света, както и на други минерали, намирани до момента;

Смарагд (3), Рила; амелет (4), Маджарово, руден (5), Арденско и злато (6), Кривопале, експонирани във витрина „Скелетонни минерали“

Растящи тип ластовина опашка

Х-виден сръстък

Дългопръзматичен гипс и ориентирани включения от органика в гипс

Плочест гипс

Рибени микроструктури

образуван алопогестите през различни периоди, образува се и сега под влияние на почвочисти или валежни води този тип минерал чум повърхността и се прегизли в густ

те, когато от редуцираната зона попада в окислителната зона.

Гипсът от рудник „Троянско-3“ образува добре оформени кристали, като най-големите достигат до 1 м. Обидат се 3 хабитуса типа:

- „Дискоиден“ („дискониден“);
- Призматичен хабитус с дъга по дъга; хипсоприматичен и дълъг призматичен;
- Плочест хабитус.

Най-широко разпространени са удължените по оста плоски или дългопръзматични гипсови кристали. Това говори за образуване в условия с висока киселинност и пресиране. По-рядко се срещат илорпризматичните и „дискониди“, окисени по оста кристали – укзание за образуване и шикална среда. Срещат се и двойни тип „ластовина“ опашка, хипсоидни и дългопръзматични кристали. Рибички не стигат е изключително богати на различни микроструктури на растеж и разварване, резултат от постепенно променливите се условия и редукция на процеси на разварване и регенериране на кристалите. Всички обикни дъга води до частично разварване на гипса, в водно засушаване – до ново нарастване, т.е. измале спаренено минерализирануване.

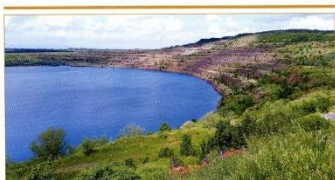
Гипсовите кристали са безцветни и прозрачни, при силно разварените – до матови. В голяма част от тях се наблюдават ориентирани включения от органика, почти винаги по зони на растеж. Източник е накарватата се под тях въгленоносната среда.

Колекцията от гипсови монокристали, растъщи и агрегати, съхранявана в НМ „Земята и хората“ е придобита чрез собствен сбор на специалисти от музея. Състои се от около 150 бр. образци в основен фонд „Минерали на България“ и научно-спомогателен фонд. Част от колекцията „Гипс от рудник „Троянско-3“ е показана в постоянната експозиция на раздел „Минерали на България“ на исторически музей.

Лариса НЕШЕВА,
Научен сътрудник, експерт
„Земята и хората“

НОВА ИНИЦИАТИВА НА НАЦИОНАЛНИЯ МУЗЕЙ „ЗЕМЯТА И ХОРАТА“ ПО СЛУЧАЙ ДЕНЯ НА МИНБОРА

По случай 18 август – Деня на миньора, Националният музей „Земята и хората“ постави началото на една нова инициатива. Всяка година на Facebook страницата на музея ще представяме минералите на едно българско находище.

Рудник „Кремиковци“. От 2005 г. рудникът не се експлоатира и прилежа на село – не се отпаднава, работните хоризонти са под вода

Използване с находище „Кремиковци“ (геоложко описание и данни в Datukov, 1990). То е експлоатирано като находище на железноконцентрирано основно във вторични лимонитни руди. Присъствието на багет в голямо количество го прави находище от световен ранг на този минерал. Освен това, находището има висок съдържание на Mn, Pb, Ag, Cu, Zn, Hg, Sb. Присъства и високосъдържате мраморно оникс и доломит. Находището е вместило основно в карбонатните скали на Източната карбонатна група (долно-среден триас). Съществуват различни вярвания за произхода на минерализацията: синхронизирани или по-късни епитермални. Провеждат на различни рудообразователни процеси са довели до образуване на сложни и разнообразни по състав минерални системи.

В средата на миналия век започва реализация на идеята за изпольсаният затворен цикъл за производство на стомана с железно от открития рудник „Кремиковци“. Пространено на металургичен комбинат започва през 1966 г., а на 1.06.1964 г. са произведени първите токове железни концентрати. Въпреки че технологичната схема на преработка и оборудването са променени няколко пъти, концентратът е с ниско съдържание и не отговаря на из-

Първият железен флотационен концентрат

за използване с декоративните си качества. От 2005 г. рудникът не се експлоатира и прилежа на село – не се отпаднава, работните хоризонти са под вода.

В НМ „Земята и хората“ се съхранява богата колекция от над 120 минерални образци от находище „Кремиковци“. На него са поставени две витрини от постоянната експозиция – като източник на минерални суровини и като находище с многообразни минерални системи. Установени са 88 минерални вида, сред които редица нови за България ред-

Datukov, Z. 1992. Genesis of the Kremikovitski deposit and mineralogical composition of the Sredets iron ore region. – GEOLOGICA BALCANICA, 26: 4, Sofia, December 1996, p. 3-24.

Рудник „Кремиковци“ във времето, когато рудите теча са под вода

Хематит (ендогенен)

Романецит

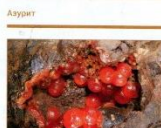
Лепидокрокит

Малахит

Азурит

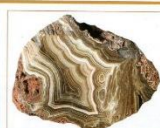
Родохрозит

Сегитит

Магнетит

Мраморен оникс

Барит

Витерит

Норселит

ки минерали. Световна слава имат колекционерите образци на хематит, лепидокрокит, магнетит, сегитит и норселит, които нямат аналог в световните находища.

Светла Старарадева – главен уредник Лариса Нешева – ръководител отдела „Научноизследователски“

Съдържание:

1.	УВОД.....	3
2.	ЗА МУЗЕЯ НАКРАТКО	4
2.1.	Фондове и експозиции	4
2.2.	Научни-изследвания.....	4
2.3.	Образователни прояви.....	4
2.4.	Културни изяви	4
2.5.	Посещаемост.....	5
3.	ФОНДОВА ДЕЙНОСТ	5
3.1.	Раздел „Минерали на Земята“	5
3.2.	Раздел „Минерални ресурси на Земята“	5
3.3.	Раздел „Минерали на България“	6
3.4.	Раздел „Минерални ресурси на България“	6
3.5.	Раздел „Материали“	7
3.6.	Колекция „Скъпоценни и декоративни камъни“	8
3.7.	Научни колекции	8
3.8.	Инвентаризация на фондовете на музея	8
3.9.	Идентификационна и фондова комисии.....	9
3.10.	Препарация и консервация на минерални образци	9
4.	ОБОГАТЯВАНЕ НА ФОНДОВЕТЕ НА МУЗЕЯ	9
4.1.	Собствени сборове	9
4.2.	Обмен на минерали	11
4.3.	Откупки на минерали.....	11
4.4.	Дарения	11
4.5.	Дарители за 2024 г.....	12
5.	ДИГИТАЛИЗАЦИЯ	13
5.1.	Цифровизация на образците от фондовете	13
5.2.	Постоянни експозиции	13
6.	ЕКСПОЗИЦИОННА ДЕЙНОСТ	13
6.1.	Постоянни експозиции	13
6.1.1.	Гигантски кристали.....	13
6.1.2.	Минерали на Земята.....	14
6.1.3.	Минерални ресурси на Земята	14
6.1.4.	Минерали на България.....	14
6.1.5.	Минерални ресурси на България	15
6.1.6.	Материали.....	16
6.1.7.	Скъпоценни и декоративни камъни.....	16
6.2.	Временни експозиции	17
6.2.1.	Експозиция „Нови постъпления 2023“	17
6.2.1.1.	Нови постъпления в раздел „Минерали на Земята“	17
6.2.1.2.	Нови постъпления в раздел „Минерали на България“	18
6.2.1.3.	Нови постъпления в раздел „Минерални ресурси на България“	19
6.2.1.4.	Нови постъпления в раздел „Материали“	19
6.2.1.5.	Нови постъпления в раздел „Минерални ресурси на Земята“	20
6.3.	Временни изложби	20
6.3.1.	Временна изложба „Зелена приказка за камъка“	20
6.3.2.	Временна експозиция „Ахати и силицизирани корали от България“	21
6.3.3.	Временна изложба „В чудния свят на конкрециите – колекция на Ванюша Иванов“	21
6.3.4.	Продължава временна експозиция „Умни минерали за умни телефони“	22
6.3.5.	Гостуващи изложби	22
7.	УЧЕБНО-ОБРАЗОВАТЕЛНА ДЕЙНОСТ	23
7.1.	Образователни пространства	23
7.1.1.	Образователен кът за деца	23
7.1.2.	Учебно интерактивно пространство в експозиционната зала	24
7.1.3.	Кабинет по геология	24
7.1.4.	Други	25
7.2.	Образователни програми	25
7.3.	Видеопрожекции, компютърни презентации	26
7.4.	Музейна игра	26
8.	УЧЕБНИ КОЛЕКЦИИ	27
9.	НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ	27
9.1.	Специализирана научна тематика	27

9.1.1. „Цинкови сулфати“	27
9.1.2. „Рубин от с. Мишевско“	28
9.2.3. „Скаполит от с. Мишевско“	28
9.1.4. „Самородна мед от рудопоявление „Въртен камък“, СЗ България“	28
9.2. Лаборатории	28
9.3. Научни публикации	28
9.4. Научно-популярни публикации	28
9.5. Участие в научни форуми и конференции	29
10. УЧАСТИЕ В КОНКУРСИ, ПРОЕКТИ И ПРОГРАМИ	30
Обезпечаване на експозицията с техническа възможност за излъчване на направлявана от посетителя адаптирана видеобеседа с жестов превод	30
Проекти по сесии на Министерство на Културата	30
Проекти, спечелени през 2024 г., предвидени за реализация през 2025 г.	31
Проекти, финансирани от Национален фонд „Култура“, Програма „Културно наследство“	32
Проект на МОН	32
11. КУЛТУРНА ДЕЙНОСТ	32
11.1. Изложби	32
11.2. Концерти	34
11.3. Други изяви в музея	35
12. ПОДДРЪЖКА И ОБНОВЯВАНЕ НА КОМПЮТЪРНИТЕ КОНФИГУРАЦИИ ПРЕЗ 2023 г.	37
13. САЙТ И FACEBOOK СТРАНИЦА НА НМ „ЗЕМЯТА И ХОРАТА“	38
14. ТРАДИЦИОННИ ИЗЯВИ	38
14.1. Дни на минералите	38
14.2. Ден на водата – 22 март	39
14.3. Ден на планетата Земя – 22 април	40
14.4. XXXII международен конкурс „Музиката и Земята“ и Фестивал „Изкуствата за Земята“	40
14.5. Нощ на музеите	41
14.6. Ден на Дарителя на музея – 19 юни	41
14.7. Ден на Милосърдието – 6 август	42
14.8. Дни на Европейското наследство	42
14.9. Ден на Народните Будители	43
14.10. Постерна сесия на БГД и вечер на геолога	43
15. РЕКЛАМА И РАБОТА С МЕДИИТЕ	43
16. ПОСЕЩАЕМОСТ	44
17. АРХИВНА ДЕЙНОСТ	45
17.1. Фотоархив	46
17.2. Видеоархив	46
18. БИБЛИОТЕКА	46
19. ФИНАНСОВА И АДМИНИСТРАТИВНА ДЕЙНОСТ	46
19.1. Финансова	46
19.1.1. Източници на средства извън бюджетната субсидия	46
19.1.2. Финансов анализ на бюджетната 2024	47
19.1.3. Музейни приходи	47
19.1.4. Музейни разходи по бюджетни параграфи	48
19.1.5. Инвентаризация на материалните активи	48
19.2. Административна и организационна дейност	49
19.2.1. Деловодство	49
19.2.2. Комплектуване на вътрешната нормативна база	49
19.2.3. Дирекционен съвет	49
19.2.4. Съвет на музейните специалисти	49
19.2.5. Курсове за повишаване на квалификацията на персонала	50
19.2.6. Експлоатация, поддръжка и текущи ремонти	50
19.2.6. Радиационен мониторинг и защита	50
19.2.7. Договори за съвместна дейност и партньорство	50
20. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЧИ ЗА 2024 г.	51
ПРИЛОЖЕНИЯ	53
I. Културен календар на НМ „Земята и хората“ през 2024 г.	53
II. Материали, свързани с дейността на музея	56